

ԾԱԶԻԿ

ՆԱԲԱՐԱՐԵՐՐ

ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

16րդ ՏԱՐԻ.—ԹԻԻ 23. (562)

5 ՅՈՒԼԻՍ 1903

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ «ԾԱԶԻԿ»-Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՆԽԻԿ Է ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԵՍ
ԳԱԻԱՌՆԵՐՈՒ ԽԱՄԱՐ, ՄԱՐԵԿԱՆ 60. ՎԵՃԱՄՆԵՂ 20 ՊՐԵ. — ԿՈՆՍՏԱՆ ԽԱՄԱՐ, ՄԱՐԵԿԱՆ 50 ՎԵՃԱՄՆԵՂ 25 ՊՐԵ. — ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԽԱՄԱՐ,
ՏԱՐԵԿԱՆ 14. ՎԵՃԱՄՆԵՂ 7 ՓՐ.: — ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԱԿՍԻՆ ԽԱՄԱՐ 40 ՓԱՐԱՅԻ ԿԸ ԺԱՒՈՒԻ:

ԲՈՎԱՆԳԱՅՈՒԹԻՒՆ

Ստանդարտներ Գաղտնիքում մեջ
Մ. Շ.

Բնագրաբանություն. իր Ծագումը եւ Գերը (Ա.)
Մ. ՇԱՄՏԱՆՃԵՍՆ

Վիճակ եւ Վեճակի Գեղ մա. Գեղ
Յ. ԳՈՒՐԳԵՆ

Արեւմտյան. Մարդ եւ Բնություն
ՍՍՏԱՆՃԱՆՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Տիպիկ Մասնական եւ մեր Պատկերներ
ՋԱԳԵԼ ՆՍՍՅԵՍՆ

ԿԱՆԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

Տղոց Սկսեակը

ՏՈՔԴՈՐՈՒՆԻ ԼՈՐԻՍ

Հովանար Շինելու Դիրքի Եղանակ մը
Չ. Ե.

Եղերեց Գործնալ ի Շինակում
Գերեզմանաշողունը (ԹՈՄՍԱՍ ԿՐԻՅ)
Թարգմ. Տ. ԵԼՔԵՆՃԵՍՆ

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

Կարելի է Մահը Յետաձգել
Գաճաճի մը Տխրանային Ոյժը
Ովկանոսը Կ'աշխատի Մարդուն Համար
ԳՐԻՉ

ԱՊՍՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆ

Մեր Ապահովագրական Հրապարակը

Հրդեհի Ապահովագրութեանց Ընդհ. Պայմաններ

ՆՈՐԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆԸ

Սովորելները

Ա. ԳԼՈՐԳԵԱՆ

«Ծաղիկ»-ի Ուսանողներին

«ԾԱԶԻԿ»-Ի ԹԵՐԹՈՒՆԸ (2)

Հաշակաւոր Մարդոց Սիրային Արկածները
Է. Ճ. ՀԱՐՏԻ

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէ՛տք է ուղղել

Խ Մ Բ Ա. Գ Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

درعليه ده غلطه ده قورشونلو خاتمه نومرو ۷ زاغیک غزتهسى ادارەسى

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԾԱԶԻԿ»-Ի

Կալաթա, Բուրսուկու Խան քիւ 7

RÉDACTION DE LA REVUE „DZAGHIK“

Kourchoum Han N° 7, Galata, Constantinople.

ՑԱՄԱՔԱՅԻՆ ԵԻՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՍՊԱՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՏԸ ՊԵՐԼԷՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԵՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԳՈՐԾԱԴՐԷ
Ունի կեանքի, օժիտի, արկածի, ցմահ թռչակի ճիւղեր

VICTORIA DE BERLIN

Հաստատուած 1853 20 սեպտ.ին ար.
քայական հրովարտակով եւ ուղղակի կա.
ռավարութեան հակողութեան ներքեւ:
(1)

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՏԸ ՊԵՐԼԷՆ կեանքի ապահո.
վաղրութիւններ ունի թէ՛ բժշկական
քննութեամբ եւ թէ՛ առանց
բժշկական քննութեան
Առանց բժշկական քննութեան եղած կեանքի
ապահովագրութիւններուն վճարումները
շարաթական մասնավճարներով տեղի
կ'ունենան, սկսեալ 5 դրուէն

Լիազօր Ընդհ. Ներկայացուցիչ
ՄԻՀՐԱՆ ՍԻՆԷՄ ԳԱԼՅԱՅԵԱՆ
Պոլիս, Բաղըրբըզլու Խան, քիւ 45 եւ 45 Բ.

Ապահովագրեալ գումար 1902ին	Ժր. 1,450,030,615
Պահեստի դրամ 1902ին	» 399,730,735
Ընդհ. հասոյթ բրիւնետու եւ սո.	
կոսի վրայ 1901ին	» 97,969,876
Ընդհ. շահ 1901ին	» 21,481,524
Շահաբաժին 1902ին	» 68,328,356

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԵՐԸ

Օսմ. կայս. Պանքա Բրետի Լիոնե
Գերմանական կայս. Պանքա
1—52

Չեռքի, ոտքի ու ոտքի եւ ձեռքի միանգամայն մեքենաներ կը գտնուին :

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կա-
րի մեքենայի մնայ, բայց էական կէտն է լաւ
մեքենայ մը ունենալ, որովհետեւ լաւ մե-
քենայ մը անթիւ եւ անհամար ծառայու-
թիւններ կը մատուցանէ, մինչդեռ գէշ տե-
սակէ մեքենայ մը անվերջ դժգոհութեանց
եւ տաղտուկի աղբիւր մըն է :
Բոլոր աշխարհ գիտէ թէ՝

Ս Ի Ն Կ Է Ր

ՀԱՅՔԱՅՔԻՉ ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ

The Singer Manufacturing Co

մեքենան լաւագոյնն է. սոյն մեքենան ա-
մէնէն աւելի կատարելագործուածը, հաս-
տատունը եւ զիւրագործածելին ըլլալուն՝
բովանդակ աշխարհի մէջ՝ ամէն ոք Սինկերի
մեքենաները կը գնէ :

ՍԻՆԿԷՐԻ մեքենաները կը ծախուին մի միայն Սինկեր Բնկերութեան վաճառատանց մէջ՝

ԴՊՈԹՈՒՄ

ԵՐԱՅԱՅԵՐԻՆԻ

ԲԵՐԱ	{ 1. Մեծ փողոց, Պօն Մառչէի դէմ, Թ. 343 և 343 կրկին՝
	{ 2. Մեծ փողոց, Կալաթա Սէրայի Լիւէլն դէմ.
ԿԱԼԱԹԱ	{ 1. Սինկեր խան, Թիւնէլին ետեւը.
	{ 2. Գարաքէօյ, Թրամիէյին կայարանին դէմ.
ՊՈԼԻՍ	{ 1. Սուլթան Համամ, Թ.
	{ 2. Սուլթան Պէյաղլիա, Թրամիէյի կայարանին դէմ, Թ. 13.
ՍԿԻՍԱՐ	Չարչը Պօյու, Թ. 120.

Գասերը եւ նորոգութիւնք ձրի.

Կասաբէալ երաշխաւորութիւն:

Մասնաճիւղեր գաւառաց բոլոր քաղաքներուն մէջ:

Սինկերի Բնկերութեան կեդր. վարչա-
սեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց,
Թ. 343 և 343 կրկին, Սարգիս Պէյ
Տիւրքուլուի տունը:

ԲԱՆԶՐԱԿՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

(ՊԱՐՏԻԶԱԿ)

Վարժարանիս նպատակն է տալ միջ-
նակարգ հիմնական կրթութիւն մը, հե-
տեւելով Անգլիական ու Ամերիկեան նոյն-
նորինակ Հաստատութիւններու (High
School) ծրագրին: Նոյն ատեն ալ սա-
կայն, նկատի առնելով երկրին պահանջ-
ները՝ մասնաւոր խնամք կը տարուի տոհ-
մային ու Պետական լեզուներու եւ դրա-
կանութեան, ինչպէս նաեւ Քրանսերէնի:
— Ամէնէն պղտիկ կարգերէն սկսելով՝
կարգ մը դասեր կ'աւանդուին անգլիերէն
լեզուով, որպէս զի բոլոր աշակերտները
կանոնաւ ընտելանան Անգլիերէնի: Տնո-
րէնը Տ. ք. Չէյմպրիս կ'աւանդէ տոմա-
րակալութեան դասը, որ մասնաւորապէս
կը յարմարցնէ ընթացաւարտները գործ-
նական կեանքի: — Առողջապահութեան
դասը կ'աւանդէ վարժարանին բժիշկը որ
միանգամայն մօտէն կը հսկէ բոլոր աշա-
կերտներուն առողջութեանը վրայ: — Դի-
տական ճիւղերու դասախօսութիւններն
արդիւնաւորելու համար՝ վարժարանը ու-
նի պիտանի ու անհրաժեշտ գործիքներու
ընտիր հաւաքածոյ մը:

Նորակառոյց նպատակայարմար շէնքը
եւ նորոգաց ընդարձակ հողերը՝ ամէն
ժամանակե աւելի նպաստաւոր են աշա-
կերտներու հանգստութեան եւ առողջու-
թեան, գեղը ըլլալով արդէն հանրաժա-
նօթ՝ իր մաքուր օդովն ու զեղեցիկ տե-
սարաններովն:

ՆԱԲԱՐԱՐԵՐՐ

16^{րդ} ՏԱՐԻ.—ԹԻՒ 23. (562)

5 ՅՈՒԼԻՍ 1903

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ «ԾԱԶԻՎ»-Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԿՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՆԽԻԿ Է ԲԱՅԱՐՁԱԿԱՊԷՍ
ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ԿԱՄԱՐ, ՄԱՐԵԿԱՆ 60. ՎԵՃԱՄԱՆԱՅ 30 ՊԵՇ. — ՊՈՒՍՈՑ ԿԱՄԱՐ, ՄԱՐԵԿԱՆ 50 ՎԵՃԱՄԱՆԱՅ 30 ՊԵՇ. — ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԿԱՄԱՐ,
ՏԱՐԵԿԱՆ 14. ՎԵՃԱՄԱՆԱՅ 7 ՔԵՐ. — ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԿՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՍԿԻՑ ԿԱՄԱՐ ԿԸ ՍԿԻՑ ԿԱՄԱՐ 40 ՓԱՐԱՅԻ ԿԸ ԺԱԽՈՒԻ:

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ամառուան տաքերուն հետ կը սկսին մեզի համար նաեւ դպրոցական քննութիւններն ու յետոյ հանդէսները: Մասնաւորաբար, դպրոցական երկու հանդէսներու ներկայ գտնուելով, աշակերտաց կողմէ եղած երգեցողութիւններն ու նուագաւորութիւնները ունկնդրեցի մեծ հաճութիւնով. նախ գեղարուեստի ճիւղ մը, դպրոցական ծրարին մէջ այնքան կարեւոր տեղ մը գրաւած ըլլալուն համար եւ երկրորդ, համոզումը ունենալուն որ զըզրոցականներու երաժշտութեամբ զբաղիլը իր բազմազան օգուտները ունի այս վերջիններուն համար:

Դաստիարակութիւնը ըստաճը, դժբաղդարար միայն ծանօթութեանց խնդրում մը կարծուած է շատերու կողմէ եւ առնոր համար, այն բոլոր ուսումները որոնք տղուն մանաւանդ կամքը կը զօրացնեն անոր մէջ եղած անհատը կը զարգացնեն եւ զգացումները կը սրեն ու կաշնուացնեն, կը նկատուին իր անելորդ ուրիշներ: Հաշուել գիտնալ, տոմար բռնել, ու օտար լեզուներ գրել ու խօսիլ կարենալ, շատ սխալ ըմբռնումով մը շփոթուած է դաստիարակութեան հետ:

Զպիտի ըսեմ թէ ինչ մեծ օգտակարութիւն մը ունին այն ուսումները, որոնք առեւտրային թէեւ կը կարծուին թէ տղուն ապագային տեսակէտով զուրկ են բոլորովին որ եւ է օգտակարութիւն ունենալէ, սակայն իրականութեան մէջ ամէնէն աւելի բուն մարդը կը պատրաստեն, այն որ պէտք է առաւել կամ նուազ արժեքնէ իր հմտութիւնը կամ կարողութիւնները: Կ'ուզեմ միայն ցոյց տալ այսօր այն մեծ դերը զոր երաժշտութիւնը կոչուած է ունենալ մեր դպրոցներուն մէջ:

Ես համոզուած եմ թէ կանոնաւոր երգեցողութեան եւ ջութակի ու դաշնակի դասերուն՝ մեր վարժարաններուն մէջ աւանդումը, կենսական անհրաժեշտութիւն մը ունի մեզի համար: Ըսեմ թէ ինչո՞ւ: Մենք, Հայերս, ցարդ թերի դաստիարա-

կութիւն մը ստացած ըլլալով, մեր թէ՛ ընկերային եւ թէ՛ ընտանեկան բարքերուն մէջ այնքան սխալ կողմեր ունինք, որոնք կենթադրեն գոյութիւնը անտաշ զգացումներու, եւ հոգիի ու սրտի կրթութեան պակասը: Արդ, շատ մը բաներու հետ երաժշտութիւնը մանաւանդ հոգիի ու սրտի կրթութեան մէջ մեծագոյն դերը ունի: Դպրոցը, մինչեւ տղոց տարիքը լեւալը, ժամանակ անցրնելու տեղ մը է, ընդհակառակը ան ընկերային հաստատութիւն մըն է ամէն բանէ առաջ, որ կոչուած է, իր մէջ եղած սերունդը նորոգել, հոգիով ու սրտով զօրացնել ու այս կերպով ապագայ ընկերութեան բարոյժման սատարած ըլլալ: Հոգեբանապէս հաստատուած ճշմարտութիւն մըն է որ երաժշտութիւնը շատ մեծ ազդեցութիւն մը ունի տղուն թէ մտաւոր եւ թէ հոգեկան կարողութեանց զարգացման վրայ: Այդ ազդեցութիւնը շատ աւելի խորունկ կ'ըլլայ, եթէ տղան ուղղակի ինքը զբաղի երաժշտութեամբ, զոր օրինակ եթէ ջութակահարութեան կամ դաշնակահարութեան դասերու հետեւի: Երաժշտական գործիքի մը վրայ նուազել կարենալու ջանքերը ամէն բանէ առաջ տղուն մէջ կ'արթնցնեն կամքը ու կը զօրացնեն զայն, կը կրթեն զգայարանները, եւ ուշադրութեան արթննումն անաւել կը նպաստեն: Տղուն՝ միշտ լուսագոյն խաղեր լսել տալու ձգտումը կը տարածուի իր ամբողջ անհատականութեան վրայ եւ ձգտող, հետեւաբար նաեւ միշտ աշխատող մը կը դառնայ լուսագոյնին:

Տղուն անձէն դուրս ալ, երբ նկատողութեան առնենք ընդհանրապէս մեր ընտանեկան կեանքը, պիտի տեսնենք որ հոն ալ կան բարքերու անտաշութիւններ, հոգիի անազնութիւններ, որոնք կրնային մեղմուիլ երաժշտութեամբ, զոր ընտանեկան յարկին ներքեւ լսելի պիտի ընէր տան գաւառը, իր յաճախած վարժարանին մէջ սորված ըլլալով զայն:

Ամէնուս ծանօթ իրողութիւն մըն է որ մեր ընտանիքներուն մէջ, ընդհանրապէս ժամանցի միջոցները շատ գոհնիկ են, այս պարագան արդիւնքն է մեր հա-

մայնքին՝ բազմաթիւ բարձր դաստիարակութեան մը զուրկ ըլլալուն: Արդ, չէ՞ք կարծեր որ, այդ տեսակ ընտանիքի մը տղան եթէ ջութակի վրայ դաշն խաղեր լսելի ընել տայ, ատկեւ շուտով պիտի գնահատուի եւ այդ ընտանիքին համար ջութակի երաժշտութիւնը շուտով պիտի դառնայ ամէնէն սիրելի ժամանցներէն մին ի վերաբերէն այն տեսակ ժամանցներուն, զորս գոհնիկ անպակաս կարելի է որակել: Ասկից ծագած առաւելութիւնները ակնհեւ են:

Վերջոյ մըն է շիտակը մտածելը թէ հակառակ երաժշտութեան՝ ընկերութեան մը դաստիարակութեան գործին մէջ այնքան կարեւոր դեր մը ունենալուն, մեր դպրոցները տակաւին լայնօրէն իրենց դուռները չեն բացած անոր ողջեւ:

Ջերմապէս յանձնարարելի էր որ ուսումնական Խորհուրդը իր կոչումով իբր ամէնէն աւելի ձեռնբերեցութիւն ցոյց տալու պարտաւոր մարմինը, մեր դաստիարակութեան գործը միշտ աւելի կատարելագործելու համար, յիշօրէն նկատողութեան առնէր երաժշտութեան թաղային վարժարաններու մէջ մտցուելու խնդիրը եւ կարենայինք յառաջիկայ զըզրոցական տարեմուտին, գէթ պարիկ համեմատութեամբ արդիւնք մը տեսնել:

Դպրոցները ընդհանուրին կողմէ նկատուած են միշտ հաստատութիւններ, որոնք տղուն միջոցներ կուտան ապագային մէջ յաջողելու համար: Երաժշտութեան դաստանդութեան մեր դպրոցներուն մէջ հաստատուելով, առիթը պիտի տանք տղուն, որ իր պարագայի ժամերուն հաճելի զբաղում մը ունենայ: Եւ ասկա շատ կարեւոր պարագայ մըն է, որովհետեւ պէտք է գիտնալ թէ ձախողութեան եւ անյաջողութեանց մոտենումը մարդոց մեծ մասը այդ անբաղձալի վիճակին մէջ ինկած է, ոչ թէ անոր համար որ պէտք եղած թափով չէ աշխատած, այլ որովհետեւ չէ կրցած կամ միջոցը չէ ունեցած իր պարագայ ժամերը բանաւոր կերպով անցրնելու:

Երաժշտութեան օգուտները մարդոց վրայ բազմազան ու անմիջական են: Մտքները անոր աւանդումը մեր դպրոցներուն մէջ: Ատով ընկերային կարեւոր որոշում մը տուած պիտի ըլլանք:

Մ. Շ.

ԲՆԱՊԱԾՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՐ ՄԱԳՈՒՄԸ

ԵՒ ԻՐ ԴԵՐԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՅՕՐՈՒԱՄ

Տասնեւիններորդ Դարու կէսէն անդին ծաղկած գրականութիւնները, թէ՛ եւրոպական եւ թէ՛ ամերիկեան, կրած են իրենց վրայ բնապաշտական գրողներ: Սակայն գրականութեան՝ ինչպէս գեղարուեստի միւս ճիւղերուն մէջ տեսնուած այս ձգտումը, ոչ թէ ինքնաբոլոր բան մը պէտք է նկատել, այլ ընդհանրապէս հետեւանք մտքի ընդհանուր տրամագրութեան մը, որով ամէն բան կ'ուզուի մանրամասն հետազոտութեան ենթարկել, ամբողջի մը իւրաքանչիւր մասը առանձին առանձին ներկայացնել իր բոլոր կողմերովը եւ այս մանրակրկիտ ներկայացման միջոցաւ ճանաչողութիւնը ստանալ ամբողջի մը: Եթէ վերջին մէկ քանի տասնեակ տարիներու ընթացքին, գիտութիւնները այնքան կարեւոր յառաջդիմութիւններ ստացած են, մեծապէս կը պարտին ուսումնասիրելու այս կերպին: Ծանօթ է անծանօթին երթալու գործնական նաչումը եղած է այս կերպը:

Բոլոր գեղարուեստները, ինչպէս գրականութիւնը մեծապէս կ'ազդուին մտքին թէ՛ տրամագրութեանն եւ թէ՛ գործելու կերպէն: Բնապաշտութիւնը հետեւաբար շատ բնական արդիւնքը պէտք էր ըլլար գրականութեան մէջ վիպապաշտ (romantisme) ուղղութեան սա պարզ պատճառով որ իրականութեան տեղ վիպիկը, այսինքն, փոխանակ իրականին՝ լոկ բաղձացում ու երեւակայութեամբ դէպքերն ու դէմքերը ներկայացնելը արթնցած մտքերու համար չէր կրնար գոհացում մը ունենալ կամ վայելք մը ըլլալ: Իրականին աւելի մօտէն ճանաչողութիւն մը, իրականին հետ աւելի կուրծք կուրծքի մտերմութիւն մը, անխուսափելիօրէն պիտի աւելցնէր սէրը իրականին համար եւ ստուեր պիտի ձգէր ամէն ինչ բանի վրայ որ մտացածին է, անիրական է կամ անիրականալի: Հետեւաբար, հակառակ բնապաշտութեան կամ իրապաշտութեան նկատմամբ յայտնուած թեր եւ դէմ կարծիքներուն ան, բնական իրողութեանց շարքին իբր ամէնէն կարեւոր օղակներէն մին իր գոյութեան իրաւունքին տէրն է: Այս նկատումները բնապաշտութեան հոգեբանական հիմունքն են:

Մասնաւորելու բացատրելէ առաջ թէ՛ բնապաշտութիւնը ինչ ծագում ու դեր ունեցած է մեր մէջ ընդհանրապէս եւ մեր գրականութեան մէջ մասնաւորաբար, կարեւոր կը նկատեմ նաեւ ընել բնապաշտական վարդապետութեան պատմականը, որուն մէջ զիւրաւ պիտի տես-

նենք այն յեղաշրջումները որոնց ենթարկուած է ան, դարերու հոլովման միջոցին:

* * *

Հին յունական իմաստասիրութեան մէջ Արիստոտէլ արդէն յատկօրէն ցոյց տուած է՝ բնապաշտական միտք մը՝ Նոր գրականութեանց մէջ, սկզբունք մը կայ այսօր, որուն համաձայն բանաստեղծութիւնը այսօր պէտք է բնութիւնը ընդօրինակէ: Կարելի է Արիստոտէլի ալ նոյն ձգտումը վերագրել: Միայն թէ խնդիր մը կայ եւ այն ալ ճշգրիտ է թէ ինչ պէտք է հասկնալ բնութիւնը ըսելով:

Նախ, մեծ է թիւը անոնց որոնք իբր հականիշ մը կը զննեն բնութիւնը քաղաքակրթութեան: Այսպէս մտածողները կ'ըսեն թէ ամէն ինչ որ կը հաստատէ մարդէակին տիրապետութիւնը բոյսերու, անասնոց, տարերքներու վրայ, ինչ որ մարդուն կեանքը աւելի հաճելի ու աւելի հեշտին կը դարձնէ, ինչ որ մարդը կենդանական սանդղակին ամէնէն վերին ուստիճանին վրայ կը բարձրացնէ եւ կ'ազնուացնէ զայն, ասոնք ամէնքը կը սահմանափակեն բնութեան տիրապետութիւնը մարդուն վրայ եւ կը կոչուին քաղաքակրթութիւն:

Եղած են իմաստասէրներ որոնք այս բոլորը ընդունելով հանդերձ, յայտարարած են միանգամայն թէ ճշմարտագոյն ու լաւագոյն բաներն ալ չափազանցուելով զեղծանելով, ենթակայ են յոռեշրջման: Այսպէս, բնութեան ազդեցութեան, գերազանց քաղաքակրթութեան մը հետեւանքով մարդուս վրայէն պակսիլը տակաւ զինքը ի սպառ կ'օտարացնէ բնութեանն, դարձնելով արուեստական աւարած մը՝ անհետել ու խուլ իր բնական առողջ հակումներուն: Տասնեւութերորդ դարուն վերջին կէսին էր որ, ժան ժաք Ռուսօ, բնապաշտ իմաստասէրը էմիլ Երկասիրութեան մէջ կ'ըսէր. — Ամէն ինչ լաւ է, ինչպէս որ եղած է ամենայնի Արարչին ձեռքէն, ամէն ինչ կ'ապաստի մարդուն ձեռացը մէջ: Այս պատճառաւ էր որ Զուիցերիացի իմաստասէրը կը պահանջէր որ իր էմիլը իբր բնութեան մարդ մը, բնութեան զաւակ մը զատիարակուի: Ռուսոյի իմաստասիրելու այս կերպն ալ բնապաշտութիւն մը եղած է: Գերմանիոյ մէջ ալ, ամէնէն աւելի Շիլլէր եղած է հետեւող մը Ռուսոյի վարդապետութեան: Հանրածանօթ է Շիլլէրի այն վճիռը թէ «Առջի օրէն մինչեւ այսօր եղած մարդկութեան պատմութիւնը, շատ աւելի բան կը պատմէ բնութեան արարքներու մասին քան թէ անկախ իմացականութեան նկատմամբ»: Շիլլէր ըսած է նաեւ թէ «Այնքան ատեն որ մարդիկ միայն բնութեան զաւակներ էին, շատ աւելի երջանիկ ու կատարեալ էին, այսօր զերծ են բնութեան այդ կապէն եւ սակայն կորսնցուցած են երկուքն ալ, թէ՛ երջանկութիւն, թէ՛ կատարելութիւն»:

Բնութեան այս երկու կերպ ըմբռնումները ամէն վերլուծող մտքի համար դադրած են այսօր ճշմարտութիւններ ըլլալէ: Առողջ մտածողի մը համար, բնութիւն եւ քաղաքակրթութիւն ոչ թէ հակառակն են, այլ զիրար ամբողջացնող մասեր: Մարդիկ որքան նուազ յառաջացել ըլլան քաղաքակրթութեան՝ ճամբուն մէջ, ճշմարիտ է որ նոյնքան անմիջական կերպով կ'ենթարկուին բնութեան արտաքին կոպիտ ազդեցութիւններուն: Բնութեան կը չեզոքացնէ. իսկ գալով բնութեան՝ մարդէակին ու իր արարքներուն վրայ ունեցած ազդեցութեան, քաղաքակրթութեան միջոցաւ չէ թէ կը ջնջուի կամ կը չեզոքացուի, այլ աւելի քաղաքակրթեալ մարդը ատակ կը դառնայ հսկելու այդ ազդեցութեան վրայ եւ զայն վարելու ըստ իր հաճոյս կամ օգտին: Բնութիւն եւ քաղաքակրթութիւն մասնաւոր չեն ու զիրար կ'ամբողջացնեն որ երբ մարդ տակաւ վերահասու կ'ըլլայ բնութեան ազդեցութեանց, անոր դադունիքներուն թափանցելով, իր հիացումը նոյնքան աւելի մեծ ու խորին կ'ըլլայ այդ ոյժին համար, մինչդեռ առաջ պարզ զարմացում մըն էր՝ չափազանցուած ոյժի մը հանդէպ: Ու մարդիկ որքան մխրճին բնութեան ոյժերուն ալուցը մէջ, այնքան իրենց զիրքը կը բարձրանայ աշխարհի վրայ եւ այնքան թէ՛ բարոյական եւ թէ՛ մտաւորական տեսակէտներով կը սկսին աւելի արժել իրապէս: Այս արդիւնքը կը ստացուի սակայն բնութեան եւ քաղաքակրթութեան փոխադարձ կերպով իրարու աջակցելէն:

Երկրորդ, այն սխալ համոզումը թէ մարդիկ իբր նախնական բնութեան մը զաւակները պէտք է դաստիարակուին ու մեծնան, ուրանալ է բարեշրջման օրէնքը ու չափազանց կշիռ տալ բնութեան արտաքին կոպիտ ազդեցութիւններուն միայն, քանի որ քաղաքակրթութեամբ միայն այս վերջինները կարելի է չեզոքացնել: Շիլլէրի այն խօսքն ալ թէ «Այնքան ատեն որ մարդիկ բնութեան հարազատ զաւակներն էին երջանիկ ու կատարեալ էին, մինչդեռ քաղաքակրթութեամբ այդ երկու վիճակներէն ալ զրկուեցան», կատարելապէս անհամապատասխան է իրականութեան: Շիլլէր, այդ հիմնովին սխալ գաղափարը կազմած է, իր ժամանակի քաղաքակրթական վիճակներուն հանդէպ տիրող առաւել կամ նուազ արդարանալի դժգոհութեանց ազդեցութեանը ներքեւ, եւ արդէն բանաստեղծական խառնուածք մը, ունեցած է Շիլլէր նախնական, բնութեան ծոցին մէջ ապրող անքաղաքակրթութեամբ մարդկութեան մը նկատմամբ ամէնէն ջերմ կարօտը: Այս ալ եղած է բնապաշտութեան զուտ իտէսլ մէկ ձեւը:

Արդի առումով բնապաշտութիւնը սակայն նախ բոլորովին հեռու է բնութեան համար անպայման պաշտամունք մը կամ հիացք մը ըլլալէ եւ յետոյ, արդի բնապաշտաները ոչ թէ ինքզինքնին կրաւորապէս բնութեան ազդեցութեանցը ենթարկողներ են, այլ աւելի այդ ազդեցութիւնները ուսումնասիրող, վերլուծող: Բնապաշտութիւնը հին ըմբռնումով հաւատալիք մըն էր, հիացում մը, մինչդեռ այսօր գիտութիւն մըն է, համակ դատողութիւն ու վերլուծում:

* * *

Մարդիկ, գիտութեանց յառաջդիմութեան շնորհիւ տակաւ ճանաչողութեանց աւելի լայն հորիզոններ կ'ունենան իրենց աչքին առջեւ, եւ իրականութեանց ամէն երեւոյթներուն տեղեակ, նոր իրողութեան մը հանդէպ, կ'ուզեն ամէն ինչ հետազոտութեան մը ենթարկել: Իրողութիւնները ըմբռնելու այս կերպը որքան արհեստներու եւ գիտութեանց, նոյնքան ալ գեղարուեստներու մէջ իր տեղը ունեցած է: Գեղարուեստներու մէջ եղած բնապաշտական հակումը ժամանակի յատկանիշ մըն է լոկ, ուսումնասիրելու եւ ճանչնալու պահանջին արտայայտութիւնը: Այս տեսակ բնապաշտութիւն մը, որ հիմնովին կը տարբերի Ռուսոյական կամ Թալսթոյական բնապաշտութենէ մը, երբեք հակադրութիւն մը չի կրնար նկատուիլ բնութեան:

Բնապաշտութիւնը, հակառակ շատերու, գրականութեան մէջ կենսականութեան նոր ջիղ մը եղած է: Մարդկային մտքի զարգացման պատմութեանը մէջ երեւակայութիւնը գաղափարէն առաջ է: Վիպապաշտութիւնը (Romantisme) բաղադրամասն նուազ գաղափարի ուղղութիւն մըն էր քան թէ բնապաշտութիւնը, որ բնականօրէն յաջորդեց վիպապաշտութեան, ինչպէս ընդհանուր մարդկային ազգի զարգացման պատմութեանը մէջ երեւակայութեան ու հիացքին յաջորդած է գաղափարն ու դատողութիւնը:

Ուրեմն ճշմարիտ բնապաշտութիւնը ոչ թէ միակողմանի վարդապետութիւն մը պէտք է նկատել, այլ ընդհակառակը ընդհանրական յառաջդիմութիւն մը, որ իր մէջ կ'առնէ ամէն բան:

Արդի բնապաշտութիւնը ուրեմն, իբր ուսումնասիրութիւն մը իրողութեանց, երբ գրականութեան մէջ է որ կը կիրարկուի, ունի իրեն մանաւանդ ընկերային գերը: Բնապաշտ գրականութեան վերագրուած ընկերային այս գերը արդէն ինքնին պատասխան մըն է ամէն անոնց, որոնք բնապաշտութեան մէջ ինքնին խորունկ բան մը չեն տեսներ եւ կ'առարկեն թէ բնապաշտութիւնը դասական նմանութիւնը եւ ընդօրինակութիւնն է բնութեան, առանց գաղափար ըլլալու միեւնոյն ատեն:

Իբր իմաստասիրական վարդապետութիւն սակայն, բնապաշտութիւնը ամէնէն աւելի գաղափարի վարդապետութիւն մը կրնայ համարուիլ, որովհետեւ իրականին՝ մօտէն ու մանրագնին ուսումնասիրութիւն մը բնականօրէն կ'աւաջնորդէ մարդիկը թելադրութեանց, որոնք տակաւ գաղափարներու, մանաւանդ իրականին վրայ ծնած գաղափարներու կը փոխուին: Զօլայի գրականութիւնը ամէնէն զօրաւոր հաստատումն է այս սկզբունքին:

Զօլայի գրականութիւնը, ամբողջ Ռուկոն Մաքսաներուն մէջ, կիրարկումն է բնապաշտական ուղղութեան մը սկզբունքներուն: Այս սկզբունքներուն կիրարկումն է որ յետոյ գոյացաւ Զօլայի լայնօրէն բնապաշտական գրականութիւնը: Իր ամէնէն վերջի ամբողջական գործը՝ La Vérité յատկօրէն ցոյց կուտայ թէ ճշմարիտ բնապաշտութիւնը որքան ընդարձակ է իր մէջ գաղափարներ բովանդակելու եւ նորանոր գաղափարներ ալ արդիւնաւորելու տեսակէտով:

Բնապաշտ վէպին իբր աւելի կատարելագործեալ ձեւը, այսօր բոլոր առաջնակարգ գրականութեանց մէջ բնապաշտ թատերագութիւնը մեծագոյն տեղը կը գրաւէ: Բնապաշտ թատերագութիւնը եւ թէ տառացի կերպով առնել ուղեւիք, բեմագորութիւններ (mise en scène) են պարզապէս ամէն այն կեանքի հատուածներուն, որոնց մէջն ենք եւ կամ զորս ամէն օր արմիկահարելով կ'անցնենք: Ինչ մեծ դպրոցներ են բնապաշտ թատերագութիւնները, թելադրութեանց եւ գաղափարներու: Բնապաշտ թատերագութիւնը, իր արտաքինով թէեւ մանրամասն նմանութիւնը իրականին մէջ եղածին, սակայն ընդհանրական իտէալ գաղափար մը ունի իբր առանցք: Ոչ մէկուն մտքէն կ'անցնի այսօր ըսել թէ Զօլայի գրականութեան մանաւանդ վերջին մասը, Իպսէնի թատերագութիւնները, Հաուրդմանի հովուերգութիւնները, իրականին անզգած ընդօրինակութիւններն են: Այդ գրականութիւններուն խղճամիտ վերծանող մը ընդհակառակը չուտով կը տեսնէ թէ Զօլա, Իպսէն, Հաուրդման կամ ուրիշներ սրտեր ունին մարդկութեան համար ամէնէն խորունկ զգացումներով ու լաւագոյն կացութիւններու նկատմամբ ամէնէն ջերմ կարօտներով: Ու այս արամագրութիւնը տարակոյս չի կայ որ առանց գաղափարներու պաշարի մը չի ստացուիր:

Գրականութենէն դուրս, գեղարուեստի միւս ճիւղերն ալ, տակաւ բնապաշտ ուղղութեան մը մէջ մտած, ներկայիս կուտան արդիւնքներ, որոնք գերազանցապէս գաղափարի դրոշմը կը կրեն իրենց վրայ: Նկարչութիւնը մեր աչքերը պարուրող, իսկ երաժշտութիւնը մեր ականջները յանկուցանող արուեստներ միայն նկատուած են ընդհանրապէս:

Բայց Գեղարուեստի այս երկու ճիւղերուն ալ բնապաշտական ձգտումներով տոգորուիլը կրցած է խորհրդապաշտութիւնը (Symbolisme) մտցնել անոնց մէջ, որով երաժշտական խաղերը մտածումներ եւ զգացումներ կ'արտայայտեն եւ զոյններն ու պատկերները՝ խորհուրդներ:

Բոլոր այս նկատումները անոր համար էին, որպէս զի նախ ցոյց տրուի թէ բնապաշտութիւնը, հեռու՝ սահմանափակ ու միակողմանի բան մը ըլլալէ, ընդհակառակը ամէնէն աւելի կը յարմարի արդի մարդկութեան արթնցած հետաքրքրութեան եւ թափանցող մտքին եւ թէ լուսանկարչական ցուրտ ընդօրինակութիւն մը չէ անոր բրածը, այլ ամբողջ դասողութիւն եւ գաղափար եւ եղբակացութիւն:

Առարկութիւն մըն ալ որ ամէնէն աւելի բնապաշտ արուեստագէտներու հասցէին կ'ուղղուի, սա է թէ անոնք նախասիրութեամբ կը զբաղին անտարանական վիճակներով հոգիի ու բարքերու ազականութեանց ցուցադրութեամբ, որոնք նախ այդ ուղղութեան միակողմանիութիւնը ցոյց կուտան եւ երկրորդ երբեք բարձր բարոյական նպատակ մը չի կրնար գոյութիւն ունենալ այդ նախասիրութեան մէջ: Այս առարկութիւնն ալ սակայն չի կրնար բաղմանալ ինքնագաղափար մը գիմանալ, բնապաշտութիւնը մեր գրականութեան մէջ ալ ունեցած է իր տկար արձագանքները, սակայն անոնք չեն բաւած, ըսել կարենալու համար թէ բնապաշտ գրողը մի ունեցած ենք: Վիպապաշտութիւնը բաղադրամասն տոկուն ներկայացուցիչներ ունեցած է Թրքահայ գրականութեան մէջ քան թէ բնապաշտութիւնը: Ու թառնական եւ ինքնուրուական թուականներու առաջին մասին, եղած են մեր մէջ բնապաշտական լուրջ սկզբնաւորութիւններ, որոնք տակաւ չեն զարգացած սակայն: Գրիգոր Զօհրապ, ամէնէն ուշագրաւ դէմքը մեր բնապաշտ վիպագրութեան, միշտ խորշած է երկարաշունչ երկասիրութիւններով յայտնուելէ, եւ մանաւանդ վերջերս թերթիկներով տարապալման առատութիւնը խաթարած է թէ՛ գրական նոր սերունդին եւ թէ՛ ընթերցող հասարակութեան ճաշակը:

Որքան բարձր կան բարեփոխման, որքան ըմբռնումներ կան ճշգրտելու, որքան կացութիւններ ամօքելու, նոյնքան անհրաժեշտութիւն մը կը ներկայանայ որպէս զի սատարենք լայնօրէն ըմբռնուած բնապաշտ գրականութեան մը կազմաւորութեան: Իդմիրեանց Յանձնաժողովը սկզբունքով մերժեց մրցման մէջ առնել վէպ մը: Յանձնաժողովը որքան իր իրաւունքին մէջ ըլլայ, նոյնքան ալ պէտք մը կայ որպէս զի հարուստի մը նախաձեռնութեամբ գրական մրցանակ մը հաստատուի բնապաշտական լուրջ գրական սրտագրութեանց, այնքան վէպերու, որքան թատերագութեանց, որքան բանաստեղծութեանց համար:

Մ. ՇԱՄՍԱՆՃԱՆ

ՀԱՅ ԴՊՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՈՍԿԵԴԱՐ ԵՒ ՎԵՆԵՏԻԿ

ԺԲ

ՎԻԵՆՆԱ ԵՒ ՎԵՆԵՏԻԿ ԴԷՍ ԱՌ ԴԷՍ

Հ. Ղազարեան, որ միշտ իմաստի դեղեցկութիւնը լեզուի գեղեցկութեան հետ կը շփոթէ, կարծելով թէ ինչ որ իմաստով ոսկեգործեան է՝ լեզուով ալ կ'ըլլայ հարազատ եւ ընտիր, կը շարունակէ ցուցադրել Բագրատունւոյ թարգմանութիւններէն ուրիշ հատուածներ եւս. օրինակի համար, կը հաւատայ թէ Բոսուէի ոսկեղինիկ իմաստը, Բագրատունւոյ գրչին զիւթութեամբ հրաշիւք իմն փոխուած ըլլայ Հայերէն ոսկեղէն լեզուի, եւ այս միամիտ հաւատքով խրախուսուած կը բացաբանչէ. «Աղնիւ ընթերցող, հինգերորդ դարուն ամէնէն փափուկ ու վառվռուն գորգը կը տեսնե՞ս ասկէ աւելի քնքուշ, կորովի, հիանալի լեզու մը. ու իրա՞ւ է որ Ոսկէ դարը չվերադարձրին այս տղերքը:» — Բայց կեցէք, Հայր, թողունք որ ուրիշներն ալ կարդան ձեր ցուցադրած հատուածէն գէթ սա քանի մը տողերը.

«Տեսա՞ն երեք ուրեք յարս երկուս նոյն առաքինութիւնք ի բարս այնքան ալ եւ այլա, զի մի ասացից հակառակս: Մին գործել թուի խորախորհուրդ հանձարով, միւսն յանկարծածագ լուսաւորութեամբ, ուստի սա առաւել եռանդնոտ, բայց առանց հրոյն իւրոյ շտապիչ լինելոյ, իսկ նա ցրտազոյն իմն, ալ առանց իրիք տարտամութեան. քան ի խօսել՝ առաւել ի գործելն խիղախ, թէ եւ տատամեալ ինչ արտաքոյ, ալ ի ներքոյ պինդ եւ հաստատուն: . . . Միւսն անգէն ի սկզբան պնդիսի իմն արձակէ շողիւն փայլակ-նանցոյ, մինչեւ չիչխել մախանաց ի վերայ երթալ նորա:»

Արդ, վերապատուելի, «հինգերորդ դարուն ամէնէն տաքուկ ու վառվռուն գոգին մէջ» ասանկ . . . պաղուկ պղնձեղէններ տեսա՞մ էք բնաւ. եթէ այո, աղէ՛ցոյց տուէք:

Բայց ձեր յարգութիւնը կ'ուզէ՞ արդեօք բան մը ստորագծել հետեւեալ կրկին հատուածներուն վրայ, ինքզինքը տրամադիր կը զգա՞յ նշանախեց մը նօթագրելու իրրեւ ստեղծանք վիեննական թարգմանութեան.

«Մոռացա՞ր արդեւք, որդեակ, զոր ես եւ դու երբեմն ճառարկեալ խօսեաք, թէ բարեօք այն գործ է մարդոյ՝ եթէ կարիցէ ոք փոթի ի մտի ունել, զի եւ ինքն լաւ եւ ընտիր եւ պիտանի լինիցի, եւ զպիտոյսն ինքն եւ ընտանիքն ունիցին բաւական: Ապա թէ այն այնպէս մեծ ինչ գործ իցէ, իսկ գիտելն վերակացու լինել այլոց եւս մարդկան զի ունիցին զպէտան

լիով եւ լինիցին ամենեքին որպէս պատշաճ իցէ լինել, այն մեղ սքանչելի եւ զարմտնայի թուէր»։ (Բոսնովոն, Խրատք կրկնորոսի, Խարդ. Յ. Գաթրճեան, տպ. Վիեննա, 1843, էջ 59:)

«Ի հնոց յիշատակարանաց ոչ մի ինչ քան զՀոմերոս նախամեծար համարեցաւ (Աղեքսանդրոս), եւ վարկանէր թէ նա միայն իցէ որ զամենայն իմաստութիւն՝ որով իշխանութիւնք հաստատեալ կան, ինքն միանգամայն ունիցի. եւ այնչափ սիրեաց զնա, զի յոյն յորջորջանօք՝ Հոմերոսի սիրելի անուանէր: Զատեանան նորացանկ ընդ իւր սովոր էր տանել. եւս եւ յորժամ ի քունն մտանէր, ի միասին ընդ սուսերին ընդ բարձիւն դնէր: ԶԱքիլղէս երանելի եւ երջանիկ կոչէր, զի այնպիսի քարոզ իւրոց քաջութեանցն եղիտ: Գտեալ ի մէջ աւարին Դամասկոսի տապան ի գեղեցիկ նիւթոյ ճարտարագործ, եւ ի լինել հարցաւորձի ի մէջ բարեկամացն՝ թէ յինչ պէտս պատշաճ իցէ սահմանել, ինքն՝ Հոմերոսի, ասէ, նուիրեսցուք, զի մեծագին յիշատակարան մարդկեղէն իմաստութեանն հրաշարակերտ տապանաւն պահեսցի:» (Կուրտիոս, Վարք Աղեքսանդրի, Թարգ. Յ. Գաթրճեան, տպ. Վիեննա, 1844, էջ 34-35:)

Վերջապէս, այս հարեւանցի բաղդատութեանց շարքին մէջ, կարի հետաքրքրական պիտի ըլլայ համեմատել միեւնոյն հատուածին կրկին թարգմանութիւնները, վիեննականն ու վենետիկեանը. — ոսկեղէնն ու ոսկեգօծը, պիտի ըսէի, ներողութիւն հայցելով Ղազարեանց կաճառանոցն: — Ինչպէս իշած եմ, Բոսուէի նշանաւոր գործերէն մին, «Discours sur l'Histoire universelle» կրկին թարգմանութիւն ունի հայերէն, մին եղած է ի ձեռն վիեննական հարց (Գարագաշ եւ Գաթրճեան), եւ միւսը՝ վենետիկեան Հ. Քերովրէ Աղեքսանդրեանի ձեռք, երկուքն ալ տպագրուած 1841ին: Այս կրկին թարգմանութիւններէն բաղդատութիւն մը շատ պայծառ գաղափար պիտի տայ, գրեթէ շօշափելի, Ոսկեգարու հայերէնին եւ ժիզարու գրաբարին անհուն տարբերութեան վրայ: Ահա երկու թարգմանութիւնք գէմ առ գէմ.

Վիեննական. — «Այս նշանաւոր յայտնութիւն Կոստանդիանոսի յամի երեքարիւրորդի երկոտասաներորդի Տեառն մերոյ զիպեցաւ: Մինչդեռ նա զՄաքսենտինոս ի Հռոմ քաղաքի պաշարէր, խաչ լուսաւոր շողացեալ յօդս երեւէր նմա, յանդիման ամենայն աշխարհաժողով բաղմուտ թեանն, եւ էր գիր գրուեալ՝ որ նմա զյաղթութիւնն նախնէր, նոյն տեսիլ նմա եւ ի քուն յայտնեալ հաստատեցաւ: Ի վաղիւ անդր ճակատ տուեալ յաղթէր հոջակաւոր մարտին՝ որ զՀռոմ քաղաք յաղիտարար բռնաւորէր, եւ զեկեղեցի ի հալածչէն զերծոյց: Խաչն այնու հետեւ

իրրեւ զէն զարդու հոռմայեցեաց ժողովրդեանն եւ ամենայն իշխանութեանն կ'անգանէր: Սակաւ մի յետոյ եւ Մաքսենտինոս, ի Ղիկինեայ՝ որ ընդ Կոստանդիանոսի միաբան էր, ի պարտութիւն մատնէր. եւ նոյն օրինակ վախճանաւ, որպէս եւ Գաթրիոսն, վախճանէր: Եկեղեցի հանդարտեալ խաղաղեցաւ, զոր Կոստանդիանոս մեծապատիւ մեծապարգեւ մեծարէր: Յաղթութիւն ամենայն ուրեք զհետ նորա երթայր, զխուցս բարբարոսս նա եւ նորին որդիք նուաճէին: Յայնմ ժամանակի եւ Ղիկինոս ի հակառակութիւն ընդ նմա զրդեռեալ, անդրէն հալածանս յարուցանէր: Ընդ ծով եւ ընդ ցամաք պատերազմեալ խորտակէր, մինչեւ յակամայ իսկ եւ ի հարկէ զիշխանութիւնն թողոյր լքանէր, եւ ապա յարեւէն եւս անկանէր:»

Վենետիկեան. — «Տիեզերաքարոզ խոստովանութիւն Կոստանդիանոսի հանդիպի լինել յամի տեառն երեք հարիւր եւ երկուտասան: Այն ինչ փակեալ պաշարէր ի Հռոմ ըզՄաքսենտինոս, երեւեցաւ նմա ընդ օդս անհերեւ ամենեցուն խաչ լուսաւոր պարունակեալ գրով, խոստանալով նմա զյաղթութիւն: Կրչնեցաւ տեսիլն եւ յանուրջս, եւ ի վաղիւ անդր տարեալ զյաղթութիւնն մեծ ի հոջակաւոր մարտին՝ թափեաց զՀռոմ ի բռնակալէն, եւ զեկեղեցի ի հալածչէն: Բարձրացոյց այնուհետեւ զնշան խաչին՝ ապաւէն ժողովրդեան Հռոմայ եւ պետութեան ողջոյն: Յետ սակաւուց Ղիկիանոս որ բարեկամութեամբ էր ընդ Կոստանդիանոսի՝ պարտեաց զՄաքսենտինոս, որ եւ մեռաւ իսկ մահուամբ Գաթրիոսի: Յայնմ հետէ պարագեւէր խաղաղութիւն եկեղեցեոյ, եւ փառօք եւ պատուով ճոխացուցանէր զնա Կոստանդիանոս: Ամենայն ուրեք յաղթութիւն էր ընդ նմա, եւ հարեալ վանեցան ի նմանէ եւ յորդուց նորա տգգք բարբարոսաց: Բայց յիսուցաւ ընդ նա (ընդ նմա) Ղիկիանոս, եւ վառեաց վերստին զնոր հալածանացն. եւ խորտակեալ ընդ ծով եւ ընդ ցամաք, ելիք զթագաւորութիւնն, տպաւ եւ ի կենացն եւս անկաւ:»

* *

Ահա երկու զպրօցները, վիեննականն ու վենետիկեանը, գէթ իրենց խոշոր գիծերով, գէմ առ գէմ պատկերացած. ահա ինչ որ էր հայ լեզուն Ե դարու կէսէն անդին եւ ինչ որ եղած է կէսէն աւելին. ի մի բան՝ ահա բուն տոհմայինն ու ազնուագոյնը ժիզարու գրաբարին, առաւել կամ նուազ խօսն հայերէնին հետքով քովի: Երկու էապէս այլակերպ լեզուներն աւելի մանր գիծերով կամ աւելի նուրբ երանգներով նկարել՝ երկար ուսումնասիրութեան գործ էր անշուշտ, օրագրի կամ շաբաթաթերթի սահմաններուն մէջ անբովանդակելի ուսումնասիրութեան, — զոր ըստ արժանւոյն կատարել ձեռնարկած է արդէն Հ. Յ. Տաշեան քա-

ԱԼԵՄՏԱՂԻ

ՄԱՐԴ ԵՒ ԲՆՈՒԹԻՒՆ

Պ. Չ. ին

Որքան քաղցր է երբեմն խոյս տալ քաղքենի աղմկոտ կեանքին, չուկայի, զրասենեակի ապականուած մթնոլորտէն ու երթալ նետուիլ ծոցը բնութեան, ուր կեանքը խաղաղ է ու անմխոր, օդը պայծառ է ու մաքուր ջրերը զուլալ են եւ առողջարար, նիստ ու կացքը պարզ ու չինական:

Մարդիկ սակայն այնպէս կը կտրծեն կամ կը մտածեն թէ պահ մը հեռանալով կեանքի սաւանաւասար պայքարներու ասպարէզէն՝ լուռ ու ամայի վայրերու կամ խաղաղաւէտ պուրակներու ծոցը կրնան մոռնալ իրենց միտքը լիկող ահաւոր մտածումները կամ վշտերը սրտին, ու իրենց կենաց բոլոր թարթափումներուն մէջ կարծես չկարենալով գոհացում տալ կամ գտնել իրենց սրտին բոլոր անհանգիստներուն՝ կը փնտռեն չարունակ՝ այս մեր ապրած աշխարհէն տարբեր կորսուած զբոսարան մը ուր կը հաւատան գտնել լիապէս գոհացում իրենց բազմաբնակներուն եւ սրտին բոցակիզող ծարաւին ալ յագեցում մը: Վասն զի այս աշխարհի ո՞ր վայրերը, ո՞ր գեղեցկութիւնները, ո՞ր վայելչութիւնները, ո՞ր հմայքաւ հրապոյրները կրցան բաւականութիւն տալ մարդոց ներքին անհուն փափաքներուն, ու մայրաքաղաքներէն ո՞վ գոհ ու երջանիկ մեկնեցաւ աս աշխարհէն: Մարդիկ աշխարհի որ կողմն ալ գտնուած ըլլան շարունակ պիտի փնտռեն այն կորսուած գրախտը:

Պէտքէն զիջելով (*) զի բարձունքէն զիտած եմ Լիբանանի հսկայ մայրիկներու եւ խնկաւէտ եղբայրներու անտառները, որոնք ձիւնի ծովափունքէն սկսեալ մինչեւ Զմառայի մենաստանին սարահարթը կը գեղադարձեն: Հարաւ արեւմտեան կողմէն Միջերկրականի միապագա տեսարանը արեւելեան հիւսիսակողմէն մարաւէտ անտառներու ակնապարար երևոյթ թը հոգեհմայ ու անմոռաց սուպերու թիւն մը թողած են մտքիս վրայ, հոս, աս պատմական լիբան վրայէն բնութիւնը իր է՛ն սրտազրաւ գեղեցկութիւններէն մին կը հուշագրէ: Օ՛հ, ինչ գեղեցկութիւններ կան բնութեան մէջ, որոնց հաճոյքը վայելելու սէրն ալ զրուած է մարդու սրտին խորը: Ալեմտադրի կաղնաւէտ անտառները կը տեսնեմ, նոյնպէս Էլմալքի եւ Թալալիի նշանաւոր ջուրերը որոնք կը բխին այս անտառներու ծոցէն: Բաւական ընդարձակ կաղնի անտառ մը մէջէն կ'անցնիմ առաջնորդիս հետ, կաղնիները անտառին խորհրդ-

ջահուտ բանասէրը, թէեւ չըլլայ . . . համալսարանական ոք ըստ Բագմալեայի. եւ ընդ հուպ Վիեննական Միթթարեանց մամուլէն ի լոյս պիտի ընծայուի «Ոսկեգարու Պատմութիւն»ը, խղճամիտ խուզարկութեանց եւ երկարողի պարապմանց այս երկհատոր հսկայ գործը, որ կոչուած է շատ աւելի պայծառ լոյս մը ծաւալել քան ինչ որ մինչեւ ցարդ՝ Հայ լեզուի ընտելագոյն ժամանակին պատմութեան վրայ, առանց միջին խորշիկ մը թողուլ այն բեղմնաւոր դաշտին հողերուն մէջ:

Բայց ինչ որ քանի մը յօգուածներով ջանացի իմովսանն ապացուցանել, — վառելէ յետոյ բիրտ ու կոպիտ յարձակումը Ղազիկեան վարդապետին կողմէն ընդդէմ Ճաշակ Ոսկեղեմ Գլխոսեան հանդէսին, — Ա. Էրիցեանի յայտնած արդէն յայտնի ճշմարտութիւնն էր՝ թէ Վենետիկեանք «Զվերպարմըրին Ոսկե դարը»: Հոս անցողակի կ'ուզեմ գիտել տալ թէ խոստովանութիւնը ծայր տուած է վերջերս. հազիւ երկու յօգուած հրատարակած էի Բիւզանդիոնի մէջ, եւ ահա Վենետիկեան ուն վարդապետ, վարձելով Յ. Ա. խոստովանութիւնը, յայտարարած կամ մանաւանդ խոստովանած էր Մանգումեի 594 թուով թէ «Վենետիկի Միաբնութիւնը, — անհատական անգամը (Հ. Ղազիկեանը, կ'ուզէ ըսել) — ձգեմք, որչափ զիտեմ ես՝ երբեք քարոզած չէ թէ գաղափարած է Ոսկեդարու բարբառը»: Իսկ Հ. Ղազիկեան, Շահնուրի բարեկամին տուած պատասխանին մէջ սասչէս կ'ըսէ. «Իսկ թէ Բագրատունին ջի կրցած զրել ոսկեդարեան հայերէն մը, կը հերքենք ժամանակին».— մենք ալ կը սպասենք այդ ժամանակին: — Հ. Ղազիկեան ինք ստորադժելով այդ երկու բառը՝ կ'ուզէ հասկցընել անշուշտ թէ Բագրատունի ոչ թէ ջի կրցած այլ ջի ուզած, ճշմարտութիւն մը՝ զոր ոչ ոք կրնայ ուրանալ, ինչպէս յայտնած եմ յօգուածներուս շարքին մէջ: Բայց արդիւնքը նոյնն է, Վերապատուելի Բագրատունի չէ կրցած կամ չէ ուզած ոսկեդարեան զրարար գրել, ոչ ալ Հիւրմիւզ եւ որ ի կարգին. անոնց ձեռնհասութիւնը խնդրոյ ներքեւ չէր. ոչ ոք կ'ըսէ թէ հայերէն չէին զիտել ըստ բաւականին, ալ ի՛նչ օգուտ, դուտ ոսկեդարեան զրարար չէ ելած իրենց գրչէն, այս է խնդրոյ ներքեւ եղածը. հասկցա՞ք, Հարք Ղազիկեանք որ ի Վենետիկ, եթէ տակաւին չկրցաք հասկնալ, ինչպէս կը կասկածիմ, ձեզի հետ վիճաբանութիւն չըլլար այս պայմաններուն մէջ, իսկ եթէ այո, զիբաւ կրնանք համաձայնիլ ձեզի հետ այս գետնին վրայ: Թողուցէք նախ Ոսկեդարու բուրաստանին մէջ մտած ըլլալու յաւակնութիւնը, ի՞նչք նախ միջին դարերու մէջ, Մեսրոպեանց չըջանակէն առաւել կամ նուազ հեռու, այն ատեն կրնանք եղբայրակցիլ ձեր յարգութեանց հետ և

ձեզի հետ միարեւոյն յայտարարել բարձրագոյն թէ անցեալին վերաբերեալ Վենետիկեան Հարք, ի զուրի որոց Բագրատունի եւ Հիւրմիւզ, ամենաքաջ հայկաբաններ եղած են, քաջաշու թարգմանիչներ, քաջավարժ տաղաչափներ, քաջաղօտի յօրինիչներ ժի՞ դարու զրարարին, քաջամիտ բանաստեղծներ, քաջահոգի երգիչներ, յամենայն քաջ վերջապէս, — առանց սակայն արժանաւոր յաջորդներու, — բայց այնչափ հոսկ կանգ առնել պէտք է, եւ պէտք է ձեր յարգութիւնը ներողամիտ ըլլայ ու թոյլ տայ որ Գարագաշ, Գաթրճեան, Այտընեան, Յովնանեան, Սպէնեան եւ յաջորդք ալ իրենց արժանաւոր տեղին գրաւեն Մեսրոպեանց կաճառանոցին մէջ, ինչպէս ձերայինք կը գրաւեն իրաւամբ միջին դարերու բարձունքները . . . արդի Վենետիկեանց անմատչելի վայրերը, — եթէ չէք գտնուիր եւ նորէն չէք փորձեր լուտանք տեղալ մեր գլխուն:

Թէ Հ. Բագրատունի քաջ ու անըման տաղաչափ մըն է եւ սքանչելի ներդաշնակութեամբ վարած է հայկ. չափը Հոմերոսի թարգմանութեան մէջ, օրինակի համար, այս անհամեմատ գերազանցութիւնը կրնա՞յ դարման տանիլ այդ թարգմանութեան խառն հայերէնին. — ինչպէս Բագմալեայի գեղեցկապաճոյճ տպագրութիւնը կրնա՞յ պարտկել զպրոցական տղու ոճով յօրինուած Հ. Ներսիսեանի խմբագրականներն եւ ուրիշ քառակուսի դուխնեբու արտագրութիւններ, ցուրտ ու սառուցիկ, որ մանաւանդ երկու երեք տարիէ ի վեր զմիմեամբ կ'ընեն ելեւել՝ ծաղր ու ծանակ կացուցանելու համար վաթսւրնամայ զրական-բանասիրական հանգէս մը, երբեմն ժամադրաւոր այնքան բանիմաց գրողներու: Ի հարկէ ոչ մին եւ ոչ միւսը. եթէ եղնիկ ինք թարգմանած ըլլար իշխականը, զոր տեսած կարդացած էր, ինչպէս կ'ըսէ իր գրոց մէջ, կամ բուն Մեսրոպեան լեզուով թարգմանուած ըլլար այդ չընաղ մատենաը Վիեննական հարց կողմէն. — ինչպէս Գարագաշ ընտիր լեզուաւ ի Հայ վերածած էր Վերգիլիոսի Մշակականը, որ զժբախտաբար Բերայի մեծ հրգեհին մէջ այրեցաւ. — արդեօք Բագրատունի հարկ պիտի տեսնէ՞ր երկրորդ անգամ ի հայ հանելու Հոմերոսի գործը ժի՞ դարու զրարարով: Ո՛չ ապաքէն Աստուածաշունչը նորէն թարգմանել պիտի ըլլար, կամ Ոսկեբերանի Մատթի մեկնութեան ճառերը լաւագոյն թարգմանութեամբ ի լոյս ընծայել պիտի ըլլար նորանշան երեւոյթով:

Կը մնայ այժմ Ոսկեդարու հայերէնին նկատմամբ ուրիշ ոչ նուազ կարեւոր դիտողութիւն մը, որ նիւթ պիտի ըլլայ իմ յաջորդ եւ վերջին յօդուածիս:

Յ. ԳՈՒՐԳԷՆ

(*) Լիբանանի բարձրագոյն լեռնագոտիներուն վրայ շինուած Մարունի հռոմէականաց վանք մըն է:

դաւոր լուսթեանք մէջ զէմ զիմաց կե-
ցող ու ակնապիշ զիրար զիտող անշարժ
մարդոց տպաւորութիւնը կը թողուն վը-
րաս. տեղ տեղ զգեստնուած ծառեր ալ
կը տեսնեմ, եւ ուրիշ մը որ կայծակնա-
հար եղած է, կայծակը իր հրեղէն լեզ-
ուով լղկրտեր է անոր բունը, այրելով ու
մրկելով զայն եւ ապա մխրճեր է զէպ ի
խորք գետնին:

Թաշտէլէն կը հասնինք, ջուրը կը վա-
զէ երկու ծորակներու բաժնուած մար-
մարէ աւազանի մը մէջ, ջուրն իր ան-
ընդհատ վազըովը ծակեր ծակներ է ա-
ւազանին քարոյ որով ան իր անունն է
առեր Թաշտէլէն: Ինչ անուշ է արթն-
նալ բնութեան հետ՝ լոկել թռչնոց առա-
ջին ճռուղիները որ կը խզեն կոյս լը-
ռութիւնը լնութեան, ծծել սիւքը առ-
տուան:

Երկու օր յետոյ միաձի կառքով մը
կ'երթանք էյմալի րսուած տեղը, խիտ են
հոս անտառները եւ ճամբան խորտուբորտ,
մէկ ժամէն արդէն հասած ենք ցից բար-
ձունքի մը վրայ. վերելքն յետոյ բա-
ցաստան մը որ կաղնիներէ չրջանակուած
է, կաղնիներ որոնց բունն ի վեր բազեղ-
ները կը պլուրին եւ կը պրկեն անոնց
բազուկները:

Սրտաձեւ փոքրիկ ձորակի մը ծոցը,
մամռապատ ժայռի մը ստինքներէն կամ
աւելի յարմար պիտի ըլլար ըսել ակնա-
ձեւ բիրերէն անընդհատ վար կը կաթ-
կըթեն անուշ ու սառնորակ ջուրերու շի-
թեր զորս լացող աչքի մը արցունքին
նմանցուցի: Էյմալի ջուրը խիստ համեղ
ու մարսեցուցիչ է, մանաւանդ երբ խմեն
զայն մարդիկ այսպիսի համոզմամբ կամ
հաւատքով, արդէն ան իրմէ պահանջուած
դերը կատարած կ'ըլլայ:

«Մ Ա Ղ Ի Կ» Ի Թ Ե Ր Թ Յ Ն Ը (2)

Է. Ճ. ՀԱՐՏԻ

ՀՈՋԱԿԱՒՈՐ ՄԱՐԴՈՅ ՍԻՐԱՅԻՆ ԱՐԿԱՄՆԵՐԸ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ՍԵՐԵՐԸ

Շէյքերի փորձառութիւնը սորվեցուցած էր
երեն թէ «բանաստեղծ մը պէտք չէ երբեք հա-
մարձակի գրել, մինչեւ որ սիրոյ հառաչանքները
խառնուած չըլլան իր մեղմին»:

Թերեւս այդ պատճառաւ էր որ, երբ հա-
ղու տառնութիւնէն տարեկան կար, սիրահա-
րեցաւ Սննո Հաթաուէյի, քսան և վեց տարեկան
կին մը: Իրենց սերը պողպատու տեսակէն էր, ո-
րով ամուսնութիւնը անհրաժեշտ եղաւ: Շէյքեր-
բիւրի կեանքը ուսումնասիրողները խնդրե ըրած են
թէ Անգլիոյ մեծ ողբերգակը երջանիկ եղած է
այդ անկանոն միութեան հետեւանքով, պատաս-
խանը շատ որոշ չէ. ընդունելով հանդերձ թէ
այդ բազմաաւարտ տարեց կինը սղգեցութիւն մը
գործեց Շէյքերբիւրի վրայ, չափազանցութիւն պիտի
ըլլար կարծելը թէ գէշ աղգեցութիւն մըն
էր ան:

Միլդըն երեսուն և հինգ տարեկան էր, երբ

Տեղացի գիւղացիներուն կեանքը շատ
ծոյլ գտայ, մինչդեռ գիւղական կամ երկ-
րագործական կեանքը օրհնուած կեանքն
է, գիւղացին դեռ բնութեան հարազատ,
ու հաւատարիմ զաւակն է, ինք թէեւ իր
եղին ու դոմէուկին հետը կը ծնի ու կը
մեծնայ, բայց իր քանականութիւնով ա-
ւելի մօտիկ է բնութեան սեղանին զոր
ներքին հոգեկան զգացումով մը կը ճա-
շակէ: Անիկա կարգաւ գրել չի գիտեր բայց
ունի իր աչքին առջեւ աւելի մեծ, աւելի
պերճախօս դիրք մը, բնութիւնն է ան
Ծաղկին գունազեղ թերթերէն սկսեալ
մինչեւ երկնուզէ կողմններն ու մայրի
ծառերը փոքրիկ միջատներէն մինչեւ
վիթխարի կենդանիներ, որոնք չեն վրի-
պիր գիւղացիին աչքերէն ամէնքն ալ կը
խօսին անոր իր անգիր մատեան Աստուծոյ
մեծութեան, իմաստութեան ու ամենակա-
րողութեան վրայ: Գիւղացին երբ իր ցո-
րենի հատիկները կը նետէ հողին վրայ,
իր աչքերը շարունակ վեր երկինք բարձ-
րացուցած՝ կը նայի ամպերուն որոնք իր
քրտինքովը օծուած ագարակը պիտի
ջրեն ու ոռոգեն: Անոր ճակատագիրը
կապուած է իր հողին հետ իր զիրքը բը-
նութիւնն է, պատկերը՝ կորսուած զը-
րախտին:

ՍՍԱԿԱՆ ՎԱՐԴ.

ՏԻԿԻՆ ՄԱՏԱԿԵԱՆ

ԵՒ

Մ Ե Ր Պ Ջ Տ Ի Կ Ն Ե Ր Ը

Ո եւ է առիթի մէջ, երբ պատեհու-
թիւնը կ'ունենանք թափանցելու մեր պրզ-
տիկներուն դաստիարակութեան եղանա-
կին, հակառակ շատ փայլուն երեւոյթ-
ներու, անմիջապէս կը զգանք թէ էա-
պէս իր սկզբունքներէն չեղած է անի-
կա: Սօսքս պղտիկներուն համար է,
անոնք որ առաջին անգամ մայրիկին փայ-

ամուսնացաւ Մէրի Բուէլի հետ, Օքսֆորդայրի
մէջ հաշտարար դատաւորի մը աղջիկը: Միլդընի
կինը աղնուակն և զուարճաւոր բնուածքէ մը
սերած ըլլալով, բանաստեղծին տան կարգուսարքը
յարմարած չէր կնոջ ճաշակին: Միլդըն սովոր էր
աւտուն իր ընթերցումները սկսել, Աւետարանէն
գլուխ մը կարդալով. այնուհետեւ մինչեւ կէս օր-
ուան ճաշի տոնն անդադար կ'աշխատէր: Կէս օրէ
վերջ քիչ մըն ալ կը կարդար, ժամ մը կը պտը-
տէր, քիչ մը կը նուազէր երգեհոնի վրայ և կա-
նուխ կը պառկէր: Միլդընի կինը ամիս մը այս
բանտային կեանքին մէջ սպրելէ ետք փախաւ իր
հօրը տունը, և հօն յամուսնացաւ մնալ, հակա-
ռակ վերադարձի համար տուած խոստումներուն:
Միլդըն այնքան կատեղեցաւ այս վիճակէն, որ ա-
մուսնալուծման վրայ երբեք հատոր գրեց: Տղք-
ձօնաքն կ'ըսէ թէ Միլդըն ինք ալ սկսած էր դար-
պաս ընել անթերի գեղեցկութեան տէր տիկ-
նոջ մը:

Բայց այս բաժանումը երկար չտևեց. օր մը,
մինչ Միլդըն այցելութեան գացած էր իր բարե-
կամեցէնի մէկուն տունը, զարմանքով տեսաւ որ
իր կինը ուրիշ սենեակէ մը դուրս ելլելով գէպի
երեն կը յառաջանայ, և ծնրադիր ներողութիւն
կը հայցէ. այս յուզիչ տեսարանը աւելի ետքը
պատկերացուց անգլիացի բանաստեղծը, Արամ Ե-
ւայի տեսարանին մէջ: Միլդըն «աւելածային վե-
հանքն ներողամտութեամբ» ներեց իր կնոջ և

փայանքէն կը զրկուին, տրոփուն եւ վախ-
կոտ՝ վարժուհիին յանձնուելու համար,
այսինքն յաճախ խիստ եւ բազմապահանջ
կնոջ մը որ պաշտօնը ունի տղեկին յան-
ցանքները եւ մօլութիւնները ուղղելու:
Անկէ ետքը մինակ հանդիսաւոր առիթ-
ներու է որ ծնողները վերահասու ըլլալ
կը կարծեն վարժուհիին՝ տղուն հետ վար-
ուելու եղանակին, երբ արդէն բացառա-
բար ամէն բան կարգաւորուած է ճիշդ ու
ճիշդ սիրքի խաղեր ընել տալով մանկիկ-
ներուն — ոչ աւելի — եւ առոնցմով ապ-
շեցնելու հանգիստականները: Տարիները
զլորեցան, իրաւ է, եւ զէպ ի լաւը ձգ-
տումը առօրեայ հոգը եղաւ կրթական
գործերով զբաղողներուն, բայց անկեղծօ-
րէն — եթէ դպրոցները աւելի մաքուր եւ
աւելի օգուէտ են, եթէ վարժուհիները
աւելի երիտասարդ եւ աւելի ուսեալ, ինչ
որ կը սպասուէր այնքան ջանքերէ եւ բարի
կամքերէ իր պտուղը առաւ: Մանկա-
պարտէզները պիտի իրականացնէին մեր
պղտիկներուն երջանկութիւնը, բայց ան
օրէն որ Տիկին Մատակեանի մը ներկա-
յութիւնը պակսեցաւ՝ նորէն կաղն ի կաղն
— երեւոյթները միայն ազատելով — դար-
ձանք մեր նախկին սովորութեան:

Տիկին Մատակեան տխրութեամբ կը
գուշակէր ասիկա եւ ապագային վրայ
միշտ տարակուսած էր. իր աշակերտուհի-
ներէն շատերը ռիսերիմ էին իրեն եւ եթէ
քամակնին ծռած էին ատեն մը, պատճառը
այն է որ ուրիշ կերպ չէին կրնար ընել:
Մատակեան գերազանցապէս մանկավարժ,
բնագրական բան մըն էր իրեն համար ա-
մէնէն անզուսպ տղաքը զսպելը առանց
ո եւ է ուղղակի ճնշում բանեցնելու: Ա-
սիկա ինքը կրնար ընել բայց նոյն կարո-
ղութիւնը չի փոխանցուիր ուրիշին: Ան-

զայն վերստին ընդունեց իր տունը: Անկէ վերջ
էր որ ունեցաւ չորս զաւակներ, և չորրորդին ծը-
ննդեան տարի և կինը մեռաւ՝ քսանեւեկեց տա-
րեկան:

Իր առաջին կնոջ մահէն երկու տարի յետոյ
Միլդըն ամուսնացաւ ուրիշ կնոջ մը հետ, որ
տասներկու ամիսէն մեռաւ. բայց անոր յիշատակը
կենդանի մնացած է սերունդէ սերունդ, բանաս-
տեղծին մէկ քերթուածով, որ սա պէս կը սկսի.
— Ինչ թուեցաւ թէ ես տեսայ իմ սուրբ
կնոյն . . . :

Այս երկրորդ կնոջ մահէն ետք, բանաստեղծը
հինգ տարի սպրեցաւ առանձին, բայց որովհետեւ
պէտք ունէր ընկերակիցի մը, երրորդ անգամ ըլ-
լալով ամուսնացաւ կնոջ մը հետ, զոր ընտել տե-
սած չէր: Այնպէս կ'երեւար որ այս անգամ անոր
կուսուտէր կին մըն էր: Պրքինիկ մի գուրը անգամ
մը ըսաւ Միլդընի թէ իր կինը վարդ մըն է. —
«Գոյներու մասին կարծիք չունիմ, պատասխանեց
բանաստեղծը, բայց կրնայ ըլլալ որ վարդ մը ըլ-
լայ, որովհետեւ ամէն օր փուշերուն ցաւը կը
զգամ»:

Այս երրորդ Տիկին Միլդըն իր ամուսնոյն
մահէն վերջ սպրեցաւ յիսուս երեք երկար տա-
րիներ: Եթէ կարելի է հաւատ ընծայել Տղք-
ձօնաքնի, այն տոնն պէտք է խոստովանիլ թէ
Միլդընի ամուսնական կեանքը երջանկաբեր չեղաւ:
«Առաջին կինը զգուսնեց մէջ թողուց զինքը,

կապ եւ անմեթօտ՝ շարունակական եւ կարգաւորեալ սկզբունքներ չէր հաղորդեր աշակերտութիւններուն. պէտք էր աւելնէր սպասել, մէկ խօսքով նայուածքը, խօսքը, շարժումը որսալ երբ նոյն իսկ ինքը անակնկալ առիթի մը իր զմայլելի բնագործը անմիջապէս կը պատրաստէր իր վարժունքը։ Արդէն երբ արահի մը մէջ 30-40 պզտիկ դուռնիներ հաւաքուած են, զանազան միջավայրերէ եկած, ուրոյն յատկութիւններով եւ մոլութիւններով, շատ անգամ իրենց նկարագիրը եւ միտքը ապականուած ծնողներու անմիտ յաւակնութիւններէն, այդ պզտիկ հոգիներու համար ինչ ընդհանուր տեսութիւն կարելի էր սահմանել որ գործածելի ըլլայ ամենուն։

Մատակեան՝ աշխոյժ եւ եռանդուն՝ անմիջապէս կը սարդէր պզտիկի մը էութեան մէջ եւ գիտէր թէ ամէն տղու հետ առանձին ինչպէս պէտք էր վարուիլ։ Ասիկա կը պահանջէր նաեւ ու է ձիրք չունեցող վարժուհիներէ. եւ որովհետեւ քաջարձակ էր եւ շատ կրքոտ՝ առիթի կը դառնար ամենուն. անգամ մը չափազանց նեղացած՝ վարժուհիի մը դէմ, երբ իրեն ներողամտութեան կը դիմէին պատասխանեց.

— Ես չեմ կրնար ներողամիտ ըլլալ աղջկան մը որ 20-25 տղոց միտքը եւ հոգին կը խաթարէ. աւելի լաւ է որ կար կարէ, լուացք ընէ, քան թէ իր յիմար սկզբունքներով յամառի այսչափ երախայ բարոյապէս սպաննելու։

Փնտռել՝ տղոց կարծեցեալ մոլութիւններու մէջ իսկ իրենց նկարագրին յատուկ յատկութիւնները, պիտի ըլլար վարժուհիին ճշմարիտ կոչումը։ Այն քառասային վիճակին մէջ ուր կը գտնուի մանկիկներուն ուղեղը,

ուր իրենց իմացականութեան զէշ եւ լաւ ստորերը անորոշ եղանակներով կ'արտայայտուին, միշտ պէտք է զգուշանալ հիմնովին բան մը քանդելէ տղուն մէջ, խորհելով որ անիկա թերեւս մասնաւոր յատկութիւն մը երեւան կը բերէ. վարժուհին պիտի ուսումնասիրէ տղան այս ինչ կամ այն ինչ ընթացքին մղող պատճառը, չափը, եւն.։ Երբ տղայ մը իր մէկ բրած բանը ծածկելու համար սուտ կը շինէ, եւ ասիկա յաճախ կը կրկնուի, անտարակոյս պէտք է զայն դարմանել այդ ունակութեան. բայց տղաքներ կան որ առանց պատճառի եւ առանց ու է չահու սուտեր կը շինեն. եթէ մօտէն քննէինք զիրենք, պիտի տեսնայինք որ երեւակայեալու, կացութիւն մը մոռով կազմակերպելու տաղանդն է որ զիրենք կը մղէ սուտեր պատմելու իւր թէ իրաւ ըլլային. թերեւս այդ միջոցին իրենք ալ կը հաւատան ըսածնուն կամ պիտի ուզէին որ այդպէս ըլլար եւ ձեւով մը իրենց սրտին տենջանքը կը յագեցնեն իրեւ կատարուած բան մը պատմելով։ Յաճախ նաեւ տղաքը նոր բան մը տեսնելով այնպէս կը կը գրաւուին եւ կը շլանան որ ամէն համեմատութիւն կը կորսուի իրենց մտքին մէջ եւ կը մղուին չափազանցութեանց։ Կը տեսնենք թէ ըստ երեւոյթին պարզ կարծուած բան մը ինչ գիտարութիւններ կը ներկայացնէ եւ թէ ո՞րքան զգուշութիւն հարկ է, սխալ մը չգործելու համար, որ իր հետեւանքները ունի տղուն մէջ, խորտակելով նոր յայտնուող ուժ մը։

Ընդհակառակը սակայն՝ — ինչպէս մեր մամիկներուն ատեն — անփոփոխելիօրէն երբ տղուն կը թուութիւնը ստանձնող անձը անդրադառնայ որ տղան սուտ կը խօսի

խտիւր յանդիմանութիւններ կը տեղադրուին, շատ անգամ զրկումներ կուտայ. անմիջապէս վարժուհին թշնամիի մը կացութիւնը կ'առնէ տղուն հանդէպ։ Համադրուած թէ ստախօս մըն է՝ տղան իւրապէս կ'ազդուի, իր ընկերներուն քով կը կորսնցնէ արժանապատուութեան զգացումը եւ եթէ սկիզբները կ'ըմբոստանայ, կը կատղի, կուլայ ամէն անգամ որ իրեն յիշեցնեն ստախօս ըլլալը հետզհետէ սակայն ընդարձացումը կը տիրէ իր հոգւոյն, կը վարժուի գաղափարին եւ բոլորովին կը ստանայ ստախօսի մը հանգամանքը։

Տիկին Մատակեան կ'ըսէր թէ կարելի է ուղղել տղայ մը իր մոլութիւնէն առանց իրեն զգացնելու զայն. եւ ստախօս տղայ մը սուտ խօսելէ կը դադրի առանց իսկ անդադառնալով թէ ատեն մը եղած է որ ինքը սուտ խօսած է։

Աւելի աղէկ չէ՞ պահպանել տղուն հոգին գէշ բաներու գիտակցութենէն, որպէս զի կարենայ ընդունիլ լաւ՝ իրրեւ բնական վիճակը մարդկութեան եւ մօլին՝ որ եւ է բացառութիւն մը. տղուն զգայնիկ եւ փափուկ հոգին լաւագոյն չէ՞ պաշտպանել այդ նեխտութիւններէն ինչպէս մարմինը պիտի պաշտպանէինք բարոյութեան։ Նոյն իսկ ինչ որ կը ստանայ իր ծնողքէն եւ իր հաւերէն, արդէն դրժուար է դարձանել, յաճախ անկարելի, ինչո՞ւ նաեւ զայն բռնաւորել գիտակցութեամբ մարդկային հոգւոյն բազմաթիւ վէրքերով որոնք ուրիշ բանի չեն ծագայեր բայց եթէ ապականելու իր մաքուր, իր մանկական հոգին։

Այսօր սա վնասակար սկզբունքին վրայ է հիմնուած մեր տղոց դաստիարակութիւնը, Բացէք ու եւ ընթերցանութեան գիրք մը, աչքի զարնող առաջին բանն է

երկրորդը աւելի սիրելի էր, բայց անոր ալ կեանքը կարճ եղաւ։ Երբորդը նեղեց եւ չորստեց իր զաւակները, նոյն իսկ իր կենդանութեանը, և խաբեց զանոնք իր մահէն վերջ։

Երկր ալ բարձր դասու պատկանող կնոջ մը հետ ամուսնացաւ, բայց թէ՛ երկու գաւառներուն և թէ՛ այդ կնոջ մահէն շատ ցորաւոր կերպով աղքատ եղան իմարին վրայ, և հաւանորէն գլխաւոր պատճառներէն մին եղաւ, որոնցմով Երկր ներշնչուեցաւ և գրեց իր վերջին մեծագոյն գործը — Գիբեռային մատուցեց։

Այն ճակատագրոյն գիւրութիւնը, որով Սկովտիայ շնորհագրեղ բանաստեղծը՝ Ռոպրտ Պրենս կը յաջողէր գրել գեղջկուհիներու սիրտերը, աւելի պէտք էր վերադրել իր անձնական շնորհներուն, քան թէ բանաստեղծական ձեւերուն։ Հազիւ տասն և հինգ տարեկան կար, և արդէն տասն և չորս տարեկան գեղջկուհի մը իր ուշադրութիւնը դարձած էր։ Ուրիշ աղջիկ մը՝ Մէրի Վորեյնը, բազմաթիւ քերթուածներու սկզբնապատճառը եղաւ։ 1786ին Պրենս, ի նշան իր յաւիտենական սիրոյն, Մէրի Քեմպբելին հետ Ս. Գիբը փոխանակեց. տարի մը վերջը ուրիշ կոյտերու հետ կը հաստատէր մտերմական նորագոյն կապեր։

Քյորիճ քսան և երեք տարեկան էր, երբ ամուսնացաւ և իր մեղրալուսինը գնաց անցընել հեռաւոր գիւղի մը մէջ, բնական գեղեցիկ տեսարաններէ շրջապատուած, մինչեւ որ կեանքի

դառն իրականութիւնները հակադրեցին զինքը վերադառնալ գործնական աշխարհը։ Քյորիճ իր ապրուստը ծարելու համար միակ յոյս մը ունէր. խոտաքուած էր իրեն որ իր գրած բոլոր բանաստեղծութիւնները առատօրէն պիտի վարձատրուէին։ Սակայն և այնպէս, գաւառները քերթուածներէն աւելի առաջ ծնան, և ինչդ մարդը ընտանեկան հոգեբու մէջ ինկաւ։ Այս անհաստատ պայքարը վեց տարեկան աւելի շարունակեց, մինչեւ որ Քյորիճ խոտաքուածեցաւ իր պարտութիւնը։ Տիկին Քյորիճին թերութիւնները կրնային առարկանութիւններ ըլլալ ընտանեկան տարբեր պայմաններու տակ, բայց իր ամուսնոյն համար տանջանքի առիթներ միայն եղան։ Քյորիճ այնպէս կը կարծէր թէ իր ամուսնական կեանքին մէջ կրնար երջանիկ ըլլալ, նոյն իսկ սպասուէին մը հետ, եթէ երբեք անկեղծօրէն սիրուէր. իր համալուծմով, գաղափարային միութիւն մը կազմելու կարող են խաւ այր ու է կ'ընէին գիւրաւ չլլալի կարենաւ ապրել Քյորիճին հետ — մարդ մը, որ սապէս կը նկարագրէ իր վիճակը. «Աշխարհի վրայ ամէնէն թշուառ, անօգնական և անյոյս վիճակը երեւակայեցէք և դադարաւ մը պիտի կազմէք իմ վրաս, երեւակայեցէք դժոխքին մէջ նետուած ոգի մը, որ ուրիշներու ցոյց կուտայ ճամբան այն երկնքին ուր կ'ուրա վառուած է ինք իր գործած շարութիւններուն համար» և որ գիշերները ահաւելի երազներ կը տեսնէ։

Բայց Քյորիճին կ'ընէր կոյր մէկը չէր, և այդ պատճառաւ կըցաւ տեսնել որ իր ամուսնոյն դէմքը տակաւ գեղի գեղին կ'ըլլար, աչքերը վայրենի նայուածքներ կ'ունենային, ջիղերը կը ցնցուէին, քայլերը կը դողողէին, և այս ամէնը ո՞չ թէ տնոր համար սը հանձնագրէ մէկն էր ինքը կամ թէ որովհետեւ քերթող մըն էր, այլ անոր համար որ ամբողջ գործածութեան միջին եղած էր։

Քյորիճ իր հանգարտ և լաւագոյն օրերուն մէջ աւելի գութագրաւորով կը վարուէր իր զաւակներուն հետ և կը յարգէր իր կնոյն, բայց այդ օրերը երկար չտեսցին. Քյորիճ լքեց իր կնոյն և զաւակները, որոնք ընդհանրապէս բարեկամներու օգնութեամբ կ'ապրէին, իր զաւակներէն մին դուրսէն գրուեցաւ իր բանաստեղծ բարեկամին, Սառլիի կատարած հանգամանքներ շնորհիւ Քյորիճ աստիճանաբար այնքան անտարբեր եղաւ որ, ո՞չ իր կնոյն ու զաւակներուն հետ կը թըղթ լիակցէր, ո՞չ ալ անոնց զրկած նամակները կը բանար։ Ամուրիի մը վայել տալուութեամբ, առանձին կ'ապրէր, միշտ ծխելով իր ամբողջ և հեշտական երազներ տեսնելով։

(Շարունակելի)

ազա՛ տղան, ծոյ տղան, գողը, աւազա-
կը, գրպարտողը, մէկ խօսքով բոլոր երե-
ւակայելի չարիքները որ կը ներկայացունին
իրենց բազմաթուովեամբը իսկ՝ նոր
բացուող միտքերուն, իրեւ սովորական
վիճակը մարդկութեան. իրա՛ւ միշտ գրեթէ
մէկ երկու տող կայ տղաքը զգուշացնող
եւ դէպի լաւը խրախուսող, բայց տղան
չճնշանալ է կարծելը թէ՛ երբ ան դմայլած
աչքերով կը դիտէ պատկեր մը — ուր
տղայ մը ծառի մը վրայ մագլցած պտուղ-
ներ կը գողնայ — ո՛րը աւելի պիտի հրա-
պուրէր եւ թելադրէր զինքը, այդ պատ-
կերը թէ վերջին երկու տողերը:

Արդէն այնչափ ցաւոտ է իրենց նկուն
ընթերցումը, ժառանգական մոլութիւննե-
րով բռնաւորութեամբ, խեղճ մանկիկներ
ո՛ւր կը տարուիք այսպէս անոնցմէ իսկ
որ պաշտօնը ունին ձեր առաջին քայլե-
րուն ուղղութիւն տալու:

Մեր մանկապարտէզներուն մէջ՝ խիստ
քիչ, գրեթէ տարակուսելի բացառութեամբ,
այս է տղաքը կրթելու սկզբունքը. մի՛
գողնար, մի՛ սուտ խօսիր, եւն. եւ ծնողք
իրենց տգիտութեանը կամ անչափ յա-
ւակնութիւններուն մէջ փքացած չեն
տեսնար թէ ընտանեկան եւ կրթական յար-
կերուն տակ լոկի եւ անչուկ ամէն օր
ոճիրներ կը գործուն:

Այս էջը սակայն Տիկին Մատակեանի
նպատակը, եւ ինչ որ ուղած է անիկա
հիմնել, կամաց կամաց ինքն իր վրայ փը-
լած է նոյն իսկ իր կենդանութեանը, որով-
հետեւ իրեն պակասած են այն անհրաժեշտ
բաղումները որ իր դրած առաջին քարե-
րուն վրայ պիտի բարձրացնէին չէնքը ա-
մուր, խիզախութեամբ փոթորկի. վարժուհի
մը դիւրաւ ենթակայ կը դառնայ հոգա-
բարձուներու, թաղականներու, ծնողք-
ներու քմահաճոյքին. Տիկին Մատակեան
կ'ուզէր որ մանկապարտէզական հիւնքերը
տէրը ըլլային իրենց գործին. ինքը կ'ու-
զէր հասնիլ այն բացարձակ կատարելու-
թեան որ իր մտաւորաբար էր, կ'ուզէր որ
ամէն բանէ առաջ պղտիկները երջանիկ
եւ զուարթ ըլլային նոյն իսկ հակառակ
իրենց ծնողքներուն. ասոր համար չէին
սիրեր զինքը. Տղայք միայն ապերախտ
չեն եղած իր նկատմամբ եւ իր մանկա-
պարտէզ մտած օրը տօն մը կ'ըլլար պղտիկ-
ներուն. աչքերը կը ճառագայթէին, կըծ-
կուած գէմքերը կը բացուէին, միտքերը
կ'ենոսնդաւորուէին. եւ ասով միայն
Տիկին Մատակեան երջանիկ եղաւ:

Զինքը սիրող եւ հասկցող աշակեր-
տուհիները իրաւունք եւ պարտք ունին
միանալու եւ քաջութեամբ մարտնչելու
բոլոր անոնց դէմ որ վատթէն կամ տգի-
տութեամբ իրենց վարպետին անուամբը
կ'ապականեն կրթական հաստատութիւն-
ները:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՆՈՐԵՐՈՒ ԲԱԺԻՇԸ

Ս Ա Փ Ր Ի Ջ Ն Ե Ր Ը

Մեծ քաղաքներու մէջ եւրոպական
Արհեստագործներու ու վաճառական
Օայսնի է սր միտք՝ տնտես, տնտեսական
Կառնուորութիւն կուսակցական ծանուցման,
Եւ իրենց գործին եւ կամ ապրանքին
Գովաւսն ընելու եւաւոյնը ջանքին
Մէջ, երբեմն իրա՛ւ սակեղծող մեքի սէր,
Յոյց ասն տնտիւր, համարի գիւտեր:

— Օրինակ մը ձեզ՝ Ամերիկայէն:
Երկու սափրիչներ, Սթիւ ու Կոյէն,
Մրցակից էին մէջ մը՝ փողոցին:
Զիրար չ'աւելու հրգօր նախաճին
Ներակայ, երկուքն ալ խորհեցան սր
Խեցց խանութին հակիւն վրայ նստ.
Ինքնագով հմայիչ տղերով շողուն:
Խեցց մրցակիցն անհրաժեշտ բողուն:
— Մի՛ն գրեկ սրաւ. «Մէջն Ամերիկայ,
Ինձ պէս վաճած սափրիչ հասմըն ալ չիկայ»:
— Միւսն ալ, ճառերով խոսք, ակներեւ,
Գրեկ սրաւ իսկոյն խանութին վերեւ.
Մէկ ծայրէն մինչեւ միւս ծայրն աւխտի,
«Միա՛կ սափրիչն եմ հարստ, քաջաւի . . . »:

— Օրեր հազիւ քէ անցած էին ուր,
Երկուքն մէջսեղ բացաւ նոր խանութ
Երրորդ մրցակից մը վառաւորայ,
Որ գրեկ սրաւ իր դրամ վրայ.
— «Այս փողոցին մէջ վառաւոր համարիկ,
Անհրաժեշտ սափրիչ եմ մէկ հասիկ»:
Ա. ԳԵՈՐԳԵԱՆ

ՊԱՂԻԿԻ ՆԱՄԱԿԱՆԵՆ

Յ. Հ. Յովնան, Կ. Պ. — Փա՛ռք անհու-
նիք, վարդապետական է, երբ ծերանամը՝
վարժապետական, իսկ Ֆանքեզին . . .
մաս կաղմեց մերժուած գրուածոց դէղին:
Գաղով անուռի խնդրին — Յ. Հ. Յովնան
է, ուրիշ ո՛ր եւ է անուն չէք կրնար ու-
նենալ գուք մեղի համար. ինչո՛ւն՝ գիտէք:

Վ. Գար. Կ. Պ. — Զիտաբին խոստումը
մէկ քանի յաջողած տողեր ունի միայն,
եւ շատ մը բռնադրօնիկ եւ տնդէպ բա-
ռեր ու բացատրութիւններ. — Բերթուածին
համար բնորոճ ձեւերնիք ամէնէն գրծ-
ուարիներէն մէկն է. եւ շատ վարժ ու
ճաղովի գրիչ մը ըլլալու է՝ զայն խոստ-
տով ու յօրինուածով անթերի գրել կա-
րենալու համար, եւ յետոյ, գանձերով բը-
ւեղ (?) իղճով սկիզբուն, գայի մը վեր-
դով. լանկարծ դողերով, եւն., եւն., շատ
անախորժ, անճաշակ բաներ են, որոնցմէ
կը պատուիրենք որ խորշիք. ձեռ՝ իսկ
բառերով . . . «Ընդոստներով շուտ ու
փութահոյով . . . »

Ա. Յ. Պ. — Ո՛ր էք գուք: Նախ յար-
գեցէք մեր պայմանը: Ափովանքը երկար
է. գաղափարները կոկիկ եւ խտացած ձե-
ւերով արտայայտելու մէջ է՝ լաւ գրելու
գաղտնեաց բանալին — Յանգերուն աւելի
խնամք տարէք. եւ անդամ մըն ալ չըլլայ
որ հեզին յանգ բերելու համար ստեղծէք
կանուխակի պէս խորթութիւններ:

Թագ. Նիկ. Կ. Պ. — Թէ ի՞նչով կը պար-
ծիւր . . . չըլլայ որ պարծիք. Զուարթա-
բան հեզնողի մը նուրբ մէկ ծիւր միայն
կը նշմարուի ձեր քով, սակայն ճաշակի
նրբութիւնն ու մտքի սրութիւնը չենք
տեսներ ձեր տողերուն մէջ: Եւ ի՛նչ գոե-
հիկ, շուկայիկ խօսքեր կը գրէք, սիրուն
կարծելով, մինչդեռ կոշտ ու տգեղ են
անոնք պարզապէս: Առաջին նամակնիք
պատուեցէ՛ք եւ տրէք հովին . . . :

Կանաչ պահարանով, զոյգ մը ոտա-
նաւորներ եկած են, մեզ անծանօթ երկու
Օրիորդներու կտրատ ստորագրութեամբ
գիմակաւոր: Դրուածները դատելէ առաջ,
որոշներու անկեղծութեան վրայ կը կաս-
կածինք — մանաւանդ որ մին, անշա՛ն թըղ-
թի կտորի մը վրայ առնական սրամտու-
թիւններու պաղ շարք մըն ալ կ'ուզէ
մեղի: Զրի զուարճութիւն փնտռելն ալ՝
կերեւայ որ գրականութիւնը մշակել ու-
ղելու մէկ ձեւն է շատերու քով. սակայն
Ծաղիկ, իր բոլոր յօժարակամ տրամադ-
րութիւններով, պէտք ու ժամանակ հունի
անոնցմով զբաղելու: Նորիքու Բաժնին
մուտքը սեղմել — ահա՛ ինչ որ պիտի ը-
նենք՝ այսուհետեւ միայն անկեղծներն ու
ազնիւներն ընդունելու համար ներս:

Օր. Մ. Ս. Ե. Հ. Օ. Պ. — Պէտք է մեղի
յայտնեն իրենց իսկութիւնն, եւ մասնակ-
ցութեան պայմանին ալ համակերպին:

Պեճմամեն, Սկիւտար. — Խարդաւանքը,
որմէ կը գանդատիք, արդիւնք է այն
պահուցտուկին, զոր շատերու պէս գուք
ալ կը սիրէք խաղալ, անիմաստ ծածկա-
նուններ գործածելով: — Իսկ, ի՛նչ ըսել
անհարազատ Պեճմամենին՝ որ իր ըրած
պաղ կատակին հետեւանքով մենէ վտա-
րուած, իր կեղծ փէշերը չգիտեր որ ա-
նունին գլուխն անցունել, Ծաղիկի մէջ
յիշուելու համար. — Թրքոսմանքը զգայուն
եւ սիրուն են, թէեւ խառնակ աշխարհա-
բարով. փունջը միջակ ֆանթեզի, որ
չ'անցնէր:

ԶԵԿՈՅՑ ՆՈՐԵՐՈՒՆ

Նկատելով որ Նորիքու Բաժնին մէջ
ընդունուելու համար մանաւանդ ոտա-
նաւորներով զխումբները հետզհետէ բազ-
մապատկուելու վրայ են, խմբագրութեանս
աշխատութիւններն ալ բազմապատկելով,
միւս կողմէ նկատելով որ կոչեցեալնե-
րուն թիւին շատնալուն համեմատութեամբ
պակաս է ընտրեալներուն թիւը, որով
խմբագրութիւնս ապարդիւն աշխատու-
թիւն մը կատարած կ'ըլլայ, ներկայիս
պէտք կը տեսնուի յայտարարել թէ, Նո-
րիքու Բաժնին մրցումները աւելի օգտա-
կար դարձնելու համար տրուած են կարգ
մը որոշումներ, որոնց մանրամասն բացատ-
րութիւնը պիտի ներկայացուի յառաջիկայ
թիւով:

ԿԱՆԱԾՑ ԲԱՅՈՒՆ

ՄԵՐ ՏՂԱԲԸ

ՏՂՈՒՆ ՍԵՆԵԱԿԸ

Մենք քաղաքներում մէջ, գործաւորը եւ նոյն իսկ միջին դասակարգը այնքան գէշ ընտանիքներ ունին, որ կարելի չէ բաղձաթիւ տղաք մեծցնել միեւնոյն յարկաբաժնին մէջ։ Այլ սակայն տղուն դաստիարակութիւնը եւ առողջապահութիւնը այնքան նախնական խնդիրներ են որ ամէն ընտանիք պարտի իր ունեցած միջոցներուն չափովը մասնաւոր սենեակ մը յատկացնել տղուն։ ասիկա ահագին կարեւորութիւն ունի ոչ միայն անոր առողջութեան այլ նաեւ անոր դաստիարակութեան տեսակէտով։

Տղուն սենեակը պէտք է ըլլայ հարաւային կողմը, կարելի եղածին չափ հեռու ուրիշ խուցերէ։ Եթէ խնդիրը առանձին տան մը վրայ է, աւելի դիւրին կ'ըլլայ որովհետեւ այս պարագային կարելի է ընտրել վերի յարկը ուր օդը լաւագոյն է եւ տղուն ճիշդը անհանգիստ չեն ընել տան միւս սնդամները։ Մասնաւոր եթէ տանիքին վրայ պատշգամ մը կայ կարելի է զայն պարտէզի վերածել ուր տղան հաճելիօրէն կ'անցընէ իր ժամանակը աւազանի ամփոսներուն, ինչ որ մեծ առաւելութիւն մըն է այն ընտանիքներուն համար որ զիւր չեն երթար։

Վարակման առաջը առնելու համար պէտք է որ լավապօններու խողովակները ուղղակի յարարերութիւն չունենան կոյուղիի հետ։ Ինչպէս նաեւ լաւ մը քննելու է ջերմոցներու խողովակները որպէս զի ոչ կազ եւ ոչ մուխ գուրս չիտան։ որչափ ատեն որ տղան չքաղեր՝ այրուելու վտիւր չկայ։ Աւելի ուշ պէտք է զայն պաշտպանել ջերմոցին շուրջ գնելով չըրարգել մը։ Սենեակին պատերը պէտք է ողորկ ըլլան։ ճերմակ, եւ եթէ կարելի է կճածեփով ծածկուած որպէս զի ի հարկին սրբութիւն։ Պէտք է մէկդի թողուլ օթոցները, ծանր վարագոյրները։ Քիւլէ պարզ վարագոյրներ եւ փեղկերը կը բաւեն տղան աւրելն պաշտպանելու։

Պատերը ծածկելու չէ գունաւոր թուղթերով, որովհետեւ գոյներէն ունեւ մրկընդեղային բաղադրութիւններ ունենալով, թունաւորում կրնան պատճառել։ Ընտրելու է նաեւ պարզ եւ դիւրամաքրելի կարասիներ, պղինձէ եւ ջնարակուած երկաթէ անկողինները նախընտրելի են։

Պզտիկ տղաքը անհուն հաճոյք կը զգան պեղեցիկ առարկաներ տեսնելով։

ասոնց երեւոյթը զիրենք կը զուարթացնէ, ճաշակին կը զարգացնէ, ուրեմն կարեւորութեան սահմանին մէջ պէտք է անոնց սենեակը զարդարել ամէն տեսակ պատկերներով, առանց սակայն պատերը բեռնաւորելու աւելորդ զարդարանքներով։ Պզտիկ տղոց յատուկ խաղալիքներուն ընտրութիւնն ալ ոչ նուազ կարեւոր պարագայ մը կը գաւնայ։ հոս ալ, պէտք է մեծ զգուշութիւն րնել, որպէս զի միգուցէ խաղալիքներուն վրայի ներկը լոկելով չթուանաւորուի տղան։ զգուշանալու է նաեւ դիւրաբեկ խաղալիքներէն, որոնք կրնան կոտորիլ եւ վիրաւորել պզտիկ տղոց փափուկ մարմինը։

Տղուն դաստիարակութիւնը կը սկսի օրօրօցէն։ պզտիկ տղուն սենեակը միշտակ ուտելու եւ պառկելու տեղ մը չէ, այլ մասնաւոր իր առաջին դպրոցը եւ մեզի համար ամէնէն կարեւոր դպրոցը։ Հոս շատ հեռու ենք առաջարկելէ մանկավարժական բարդ սկզբունքներ։ Ինչ որ կը տեսնանք տղուն համար, այն է թէ պզտիկը չըջապատուած ըլլայ իր ամէնէն գոյտը տարիքին մէջ զուարթ, բարի, սիրուն։ եւ խելացի անձերէ, կարող՝ զայն հասկնալու եւ օգնելու իր բնական յատկութիւններուն զարգացմանը։

Պզտիկ տղաքը ընդհանրապէս բնականէն հետաքրքիր են եւ բնազդմամբ կը գործածեն իրենց սնդամները։ կարելի է օգուտ քաղել այս ձգտումներէն զանոնք զբաղեցնելու համար հրահանգիլ խաղերով որ կը զարգացնեն անոնց միտքը եւ յիշողութիւնը։

Մանկիկները կանուխէն պէտք է վարժեցնել դիտելու այն առարկաները որոնց մով չըջապատուած են, անոնց վրայ խորհրդածել տալ եւ ինքնիրեն հետեւութիւններ հանել։ միայն այն ատեն պէտք է միջամտել, երբ պզտիկին մէկ սխալը հարկ է ուղղել կամ թէ անոր վարանումները փարատել։ Բայց ոչ մէկ պարագայի տակ ծնողները պէտք չէ ստիպեն որ տղաքը օտար դատողութիւնները իւրացնեն, այլ ազատ ձգելու է զանոնք որ ուղածնուն պէս դիտեն, խորհին եւ հետեւութիւններ հանեն։

Պզտիկ տղուն յատկացուած սենեակին մէջ անոր կեանքին բարոյական եւ ֆիզիքական պէտքերը պիտի գոհացուն, մօրը կամ դաստիարակուհին իմաստուն հսկողութեան տակ։ Մեծերը իրենք իրենց կ'ընեն անանկ շարժումներ եւ խօսքեր որոնք անպատշաճ են պզտիկ տղոց համար։ այդ պատճառաւ է որ պէտք է շատ զգոյշ ըլլալ եւ չկարծել թէ պզտիկները բան մը չեն հասկնար խօսուածներէն։

Վերջապէս, տղան ինքն իրեն համար առանձին կեանք մը ունենալով—հսկողութեան տակ անցուած կեանք մը—չուտով տէրը պիտի դառնայ կանոնաւոր կենցաղավարութեան մը, վստահութիւն պիտի ունենայ իր անհատականութեան եւ անձնական իրաւունքներուն վրայ, եւ այս կերպով ան շատ աւելի լաւ պատրաստուած պիտի ըլլայ կեանքի պայքարին։

ՏՈՒՆՈՐՈՒՀԻ ԼՈՐԻՍ

ՀՈՎԱՆԱՐ ՇԻՆԵԼՈՒ

ԴԻՒՐԻՆ ԵՂԱՆԱԿ ՄԸ

Կը կարծենք թէ պիտի չհագորդենք այսօր մեր ընթերցողներները իրենց նշանակելով դիւրին ձեւ մը հովանար շինելու, բացի այն ձեւերէն որ իրենց արթնալիք տաղանդը կրնայ իրենց թելադրել։

Իրենց պարիկի դիւթական մասները պիտի ճկեն այն աշխատութեանց որ միայն կը պահանջեն քիչ մը խնամք եւ երեւակայութիւն։

Թուղթ մը կամ կտաւ մը կտրելու է սովորական հովանարի մը ծաւալով կամ ձեւով, եւ գծելու է որչափ ցածագրութիւնը։ Մասնաւորապէս կը յանձնարարենք այնպիսի ձեւ մը որ եղբրը կազմէ թիթեռնիկներու երամ մը զանազան մեծութեամբ, կամ խոշոր պարզ ծաղիկներ, ինչպէս խաչաքիչ որուն ցողունները ճառագայթներու պէս պիտի դիմեն դէպի կեդրոնը։ ասիկա կախում ունի աշխատողին ճաշակէն եւ ընտրութենէն։

Յետոյ առնելով ժանեկային լուսե մը պէտք է հետեւիլ գիծերուն, կարելով լաւէն կտաւին կամ թուղթին վրայ ճիշդ ինչպէս պիտի ընէր իրաւնտական տանթէլին համար։ Լաւ ուշագրութիւն ընելու է չնդելու գիծէն, որպէս զի ցածագրութիւնը չը տնայնայ եւ այն տեղերը ուր լուսէն աղկ չպիտի տեղաւորուի ուռած մնալով, շատ բարակ թելով մը պէտք է անցնիլ երիզին այն մասին վրայէն թելադակելով (surjet), եւ յետոյ թելը քաշելով մինչեւ որ երիզին թոյլ մնացած մասը ամփոփուի, կաղմելով ճիշդ այն ձեւը որ զծուած էր։

Երբոր լաւէով բոլոր գիծերը կազմուած են, ծաղիկներուն եւ տերեւներուն մէջ պարուպ մնացած մասերը պէտք է լաւալ կաղմելով այլ եւ այլ լուսանցիկ (à jour) բանուածքներ։ Ասիկա իրեն զանազանութեամբ պիտի կազմէ ձեռագործին մասնաւոր հրապոյրը եւ ինքնատիպութիւնը։ Երբ սոյն գեղեցիկ ժանեակը վերջացած ըլլայ պէտք է զնել կերպարէ կարելի է ընտրել ասիկա զանազան կերպաներէ, շատ նորը կտաւ մը, մետաքսեայ կերպաս մը կամ չղարչ մը որ պիտի կազմէ բուն հովանարին ձեւը։ Անցամ մը որ սոյն կերպարէ կարուի լաւէին վրան պիտի կտրատուի հետեւելով գիծերուն եւ պիտի դարձուի եղբրքները խմբելու համար։

Զ. Ե.

Ե Ղ Ե Ր Ե Ր Գ

ՅՈՐԻՆԵԱՆ Ի ՇԵՆԱԿԱՆ ԳԵՐԵՉՄԱՆԱՏԵՂԻՈՅ

Ըզնրաժարեալ տիւն հընչէ՝ զանգ երեկորին,
Խաշնըն բընջօղ ծանրաբայլէ՝ ընդ դաշտ դալար,
Մըշակն ի հիւզ անդր իւր զիմէ տարծանագին,
Թողեալ լըբեալ զաշխարհ առ իս և առ խաւար :

Արդ նըւաղի տեսիլ դաշտացն աշտանկար
Եւ զօրս ողբոյն ունի անդոյր վեհինստը,
Լոկ տըզգաձայն Թեւոյ բընդուն լըսի բարբառ,
Եւ զըսցականն Թըմբրեն փարախ Թինդը բընածուր :

Բըւէճ միայն յաշտարակէն բաղեղնազգեաց՝
Քուն ընդ արծունա արդ կողկողի առ լոյս լուսինն,
Իբր այն Թէ՛ զիւր Թաքըստոցաւ դեզերայած՝
Վըրդովիցէ նա զվեհալայր իւր զվաղեմին :

Ընդ Թաւոսեան կընճենեալ, իստուեր ծառոյդ գեղձի,
Ուր դաշտն ունու ի դէզ ի դէզ հողազանգուած՝
Գեղջկարարոյ նախնիք շինիս յանձուկ խըցի
Մի առ միով յաւէրժ ի բուն կան ի տարած :

Խընկապատար այգուն հրաւէր զեփեռաշունչ,
Կոչ ծիծառանն ի կըրկատկերտ իւրմէ բունոյն,
Հաւախօսին սուր սըռիչք, փող մեծամըռունչ,
Ո՛չ յարուցեն զայնս ի խըշտեաց իւրեանց ցածուն :

Ո՛չ ևս նոցա վառեսցի վաւըն կրակ ի տան,
Ոչ կին ծրագլուխ գայցէ զերկովք երեկորին,
Ոչ ըզգալուտ հօր ճընուեսցէ մանկիկ բերան,
Կամ փարեցի զճընկովքն ի տենչ քաղցր համբուրին :

Քանի՛ յաճախ նուաճեցան հունձք յիւրեանց մանգաղ,
Քանի՛ցս ըզկոշտս ի խոփս իւրեանց խարխարեցին,
Ի՛բր ի վարելն ընդ անդ հարկիս՝ էին ուրախ,
Զիսրդ զէին մայրիք յիւրեանց բունն ի կացին :

Մի՛ հպարտն ի հենգն արկեց՝ զնոցայն երկս արգասու,
Զառուրին խաղան, և ըզխտարճ վիճակ բախտին,
Մի՛ մեծամիտն արհամարհոտ լուրիցէ ծաղու
Զանեմեմեմ և զհամառօտ վէպս աղքատին :

Պարծանք տոհմի, փառք տիրականք շըբանարուտ
Եւ բնաւ բոլոր շընորճը Գեղոյ և ճօխուեան,
Կան և մընան առ հուակ յետին ժամն անխախտատ,
Շաւիղք փառաց կըրթին ի փոս շիրմի մահուան :

Մի՛, մեծամիտք, մեղս ինչ սոցա գրէք, ևճէ ոչ
Եղան շիբմաց սոցին առ յուշ նիշք յաղմանակ՝
Յորս հընչիցեն ներքուղինց երգք բարձրագոյ
Ընդ սըբբափայրն ընդ գուրեմաւ զեղաղըրուագ :

Մարմէ՞ ստիոր դրոշմեալ, Նարճան կենդանածոյ
Յետս ըզծուցեալ կոշեւ ըզշունչ յիւրն ի պատեան,
Փռչին անուունչ ի ձայն փառաց ունի՝ Նոյստեմուլ,
Շողոմք ունի՛ն ողորել զխուլ ունկըն մահուան :

Յայսմ անտեսեալ վայրի Թերեւս անկեալ զընի
Սիրտ մի երբեմն յերկնաբորբօր հուր խանդավառ,
Աճ՝ ում Թերեւս ի դէպ մական էր տէրունի,
Կամ որ յեռանդն ըզկենդանին շարժէր ըզբնար :

Այլ ոչ Գիտոտտ առ աշս իւրեանց զիւր մեծ մատեն
Երոյց երբեք, ըզծոխացեալն յընթացս ամաց,
Աղքատութիւն ցըրտին՝ խանդիցն եկաց խափան
Եւ ըզբնաւոր խաղացս հոգւոյն եղ ցըրտամուծ :

Յովկիական յանչտիկի մուծ խորովիս
Են բազմակոյտք ճանաչազեղ մաքուր ականց,
Ե՛ն են ծաղկունք բազում որք կան յօդս ամայիս
Վատենն զանոյշս իւրեանց՝ շիկեալք անտես յաշաց... :

Զաւազանուն ըզծափսածայնն աւնուլ դըրուատ,
Խորխտել ընդդէմ աւերանաց աղունց տուժից,

Ընդ խընդալից սըրբուլ աշխարհ մի տուրս տուտ,
Եւ ընթեռնուլ զանձին հանդէսս յաշս անդ բնաւից,

Զետ նոցա Բախտն յայապիւեաց ինչ, և ոչ միայն
Բարեաց զործոցն, այլ և չարեա՛ցն էարկ աբգել,
Զետ անցանել նոցա ի բարձ՝ լալեաց ի ձայն,
Եւ առ մարդիկ ըզզըմուծեան դուրսս վաւիլ :

Զետ բունն աւնել մեծի ճըզանց սեռն արդարոյն,
Զշառագ՝ ւնանս բառնալ զազնիւ պատկառանաց,
Եւ Մուսայիցն ի հուր խընկել առատագոյն՝
Բազինս ըզդից Գոռոգուծեան և Զեղխանաց :

Յանարզ վիճմանց բունն ամբոխին կուցեալք ի բաց՝
Ոչ զխտացին աստանդել իղճք սըրտիցն համեստ,
Ընդ զովաստուել և մենավայր հովիտ կենաց՝
Ըզլուտ ընթացս ուղւոյն իւրեանց կալան անհետ :

Այլ և այնպէս արձան մի խուն կանգնեալ դու անդ
Ոսկերտեաց նոցին պահեստ ամրածածուկ՝
Անհարձ տողիւք և յանտիպար ի գիծս ի քանդ՝
Հայցէ ուստեմն հաւանչանաց հարկ վաղանցուկ :

Ամբ և անուանք նոցին հեգեալք յանդիր Մուսայց՝
Աշխարհալուր ողբոց տաղից են փոխանակ,
Եւ սըրբազան տաղից խմաստք սըրբաւալք ի Մայց,
Զորդին շինից աւնեն ի ման կիրթ և հրահանգ :

Զի ո՞վ երբեք յաւար մընչիկ Մուսայուծեան
Ըզբաղցրախորժ աստիս ելիք ըզկենցաղոյս,
Ով ըզզըւարձ աւուրցն ևճող ջերմիկ կայեան,
Եւ անձկարեկ ոչ յառեցան աչք իւր յետկոյս :

Զըւէ հոգի՛ սիրոյ ի յոյս սըրտակամի,
Աչք ի փակելն շիծս ինչ խընդունն անկեղծաւոր,
Գոչէ Բնութիւն յալից հողոյն իսկ արգանդի,
Եւ բոքը բնակիցք անմեռք յանձեա՛նցս իսկ կան ի խոր :

Որ մըշտայուշ մըմին բախտի ոյց աստ նընջեն
Զանեմեմեմ ըզնոցին վէպս աստ ողբեք՝
Թէ ի մտեմնաց քոյին ողբաց մի ոմն ըզբէն
Ի խոյզ ելցէ, վարեալ ի մտաց միայնասէր,

Առ նա Թերեւս ալեծաղիկ ոմն ի գեղջեայց
Բան գայս գոգցէ. «Տեսեա՛լ է մեր այգուն այգուն
Ըզնա՛ զի գնայր ճեպով ընդ Թուփըս ցօղաճաց՝
Ի լեռնադաշտ անդր ընդ սուալ լինել արիւնոյն» :

«Անդ առ ոտիւք հանդիպակայ բընած ոփաղդ՝
Ոյր ոլորին ճապաղ զառամ ջովք բարձր ի վեր,
Ըզփիւռուրք զետնատարած կողմեալ անփոյթ
Պըշնոյր յառուակն որ զընդլսս ր անդ առնեմեր» :

«Էր զի ժըպտեալ նա հենգնախաւն՝ առ մայրխաղ հուպ
Մեղմ ի մըմունչ սիրէր յածել ցնորակոծ,
Էր զի լըբեալ տըրտէր տըմոյն ի հոգս ի ծուփ,
Պէս տարիտղաց յանոյս ի սէր տըւայտեղոց» :

«Յի մի յաւուրց նա ոչ տեսաւ անդ ի բըրին
Ընդ ցախս ի ծառ անդր իւր դիմեալ՝ իրր էր սովոր,
Մի՛ւս ևսս այգ, և էր ոչ եւս առ վըտակին,
Ոչ ի դաշտին, ոչ առ մայրեօք յածեալ մոլոր» :

«Յի՛րիւր աւուր, ընդ տաճարին ուղի տեսար
Տարեալ ըզնա յողբս օրինի, սըզահանդերձ,
Ընդ բազմամի փըշովքէ է վէմ տաղաղըրուագ,
Տես՝ դու ըզտաղդ, և զի կարեն՝ մաշի՛ր ընթերց» :

Տ Ա Պ Ա Ն Ա Դ Ի Ր

Երիտասարդ զըլուխ աստէն հանգչի յայս դաշտ,
Դուրս որ Բախտին և Համբաւուց կաց անձանթ,
Իմաստութիւն յանշուք ծընունդն ակնարկեաց հաշտ,
Եւ Տըրտմուծեան Ոգին ընտրեաց ըզնա յանթ :

Լի և առատ սիրտ, և հոգի սեռն անկեղծիկ՝
Որում երկինք փոխարինեաց նոյնպէս իլի :

Ետ Թըշուառին զոր ունէրն ինչ, զաշա՛ց ցօղիկ,
Եւ զոր խընդրէրն ա՛ռ նա յերկնից, մըտերի՛մ մի :

Մի՛ ինչ զործոց նորա լինիր դու բազմախոյզ,
Մի՛ կոչեր զախտս նորին արտաքս յահեղ խըշտեաց,
Հանգչին բարիք իւր և կարիք անդ յահ և յոյս,
Խըշտեա՛կ և ծոց՝ զոր սըրբոէ նմա Հայր իւր Աստուած :

ԹՈՍԱՍ ԿՐԷՅ Թարգմ. Տ. ԵԼՔԷՆՃԵԱՆ

Պ Է Ր Պ Է Ր Ե Ա Ն Վ Ա Ր Ժ Ա Ր Ա Ն

Վերջին կիրակի օր Պէրպէրեան վարժարանի մէջ, բազմաթիւ համակիրներու ներկայութեան տեղի ունեցան հրապարակային ընթերցումը աւարտական ճառերու եւ շարագրութեանց եւ կատարուեցան արտասանութիւններ, Ընթերցումները եւ արտասանութիւնները յաճախ ընդմիջուեցան երգերով եւ դաշնակի ու ջութակի վրայ նուադածութեամբ, ամէնքն ալ աշակերտներու կողմէ, եւ ոչ միայն անդգալի դարձուցին Յ-Է Ժամ բազմութեամբ լեցուած սրահի մը մէջ փակուած ըլլալու պարագան, այլ երաժշտական հաճոյլի ժամանց մըն ալ եղան ներկաներուն :

Յառաջիկայ երկուշաբթի, 7 յուլիս, տեղի կ'ունենայ Պէրպէրեան վարժարանի շէնքին մէջ, շրջանաւարտներու վկայականաց եւ ընդհանուր աշակերտներու մրցանակաբաշխման հանդէսը, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր :

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Պարտիզակէն մեղ կը հաղորդուի թէ Յունիս 17/30ին տեղի ունեցեր է Ամե. րիկեան Բարձրագոյն Վարժարանի ամա. վերջի հանդէսը : Այս առթիւ, ներկայ տարուան 13 շրջանաւարտներէն վեցը աւարտական ճառեր խօսած են, Հայերէն, Թուրքերէն, Անգլիերէն եւ Ֆրանսերէն լեզուներով, Հանդիսականներէն խօսած են նաեւ Յովհաննէս Էֆ. Ալիքսանեան ի դիմաց վարժարանին նախկին ընթացաւարտներուն, Տոքթ. Օթլի, ներկայացուցիչ Բոպրդ Բօլէճի, Պատուելի Բառնակ Իսկէնտէրեան՝ քարոզիչ Նիկոմիդիոյ բողոքական հասարակութեան :

Վարժարանը հաստատած է 5 ոսկիի դրական մրցանակ մը, զոր ամէն տարի կուտայ յաջողագոյն աշակերտին : Այս տարի այդ մրցանակը երկու մասերու բաժնուած էր : Առաջինը 3 ոսկի ստացաւ Պ. Վաղարշակ Բէօլէեան, իսկ երկ. րորդը 2 ոսկի Պ. Հրանտ Կերեւամեան. պատուոյ յիշատակութեան արժանացած էին Պ. Անդրանիկ Պետիկեան (որդի ողբացեալ Պետիկեանի) եւ Գարեգին Էմիր. պէեան :

ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ և ԳԵՂԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԿԱՐԵՒԻ Է ՄԱՀԸ ՅԵՏԱԶԴԵԼ

Քսաներորդ դարը գիտական նորութիւններով տոնեցինք։ Գիտութիւնը, հարիւր տարուան ընթացքի մը մէջ իր ոյժերը հաւաքելէ վերջ, բովանդակ աշխարհը իր լայն ուսերուն վրայ կը բարձրացնէ, աւելի յստակ երեւոյթներ ցոյց տալու համար մարդկութեան։ Ամէն կողմ լուսավառութիւն կայ եւ շարժումը կը զգացուի։ Գիտութիւնը ամէն մարդու համար նոր խօսք մը կ'ունենայ իր լիարժեք։ Անիկա իր ձեռնտուութիւնները կ'ընէ ամէն կողմ, հոյակապ առատաձեռնութեամբ մը։

Գեղարուեստ, Գրականութիւն, Ճարտարարուեստ, Երկրագործութիւն, Բժշկութիւն, Դիւանագիտութիւն, Ընկերական կեանք, վերջ ապէս մարդկային զործունէութեան բոլոր եղանակներուն մէջ Գիտութեան բարեբար ազդեցութիւնը անհերքելի կերպով կը զգացուի։

Աշխարհի ամէնէն հոյակապ միտքերը Գիտութեան ծառայութեան մէջ մտած են, եւ մարդուն կատարած ջանքերուն մէջ, ոչ մին այնքան խանդավառութեամբ կը դիտուի եւ ոչ մէկուն արդիւնքին այնքան անձկութեամբ կը սպասուի, որքան գիտական խուզարկութեանց։ Գիտութեան յառաջապահները կը պայքարին եւ կը տքնին, հասնելու համար կեանքի վերջին կէտին եւ տեղեկանալու անոր դադարնիքներուն, անոնց իտէպն է խարխիւ մը հաստատել, որուն վրայ հիմնուելով աւելի արդիւնաբեր պայքար մը պիտի կարենան մղել խիտին եւ մահուան դէմ։

Կան գիտուններ ալ, որոնց նպատակն է արիւնքով բնութեան ճիւղ ոյժերուն եւ զանոնք գործածել միշտ մարդուն կամեցողութիւններուն համաձայն։ Երկնային մարմիններու գիտութեամբ զբաղողը միգամած երկնքին մեհնադրոշմները կարգաւոր տիեզերքի ծագման վրայ նոր տեսութիւն մը կը հիմնէ։ Ճարտարագէտը կը տաճարապետէ իր մեքենաներուն արդէն իսկ հսկայ ոյժը։ Ելեքտրականութիւնը մեքենական ոյժերու կարգին գլուխը կ'առնէ եւ կը ծիծաղի զանդադուններուն վրայ, բայց միեւնոյն ժամանակ արագութիւն մը կ'ուտայ անոնց։ Մարդիկ սկսած են արհամարհել այն արիւնքը, որոնք ցարդ սոսկումի մէջ ձգած էին աշխարհը։ Ուղեւորներուն վրայէն կը խօսինք եւ երբեմն ալ կը գիտենք հեռաւոր աշխարհները։ Ուղեւորներն ալիքները մեզի համար կ'աշխատեցնենք եւ հովերը տեղի կուտան զեկաւոր եւ ինքնաշարժ օդապարիկներու առջեւ։

Բայց ասոնց վերջը չի գար լաւագոյն է ակնարկ մը նետել ժամանակակից գի-

տութեան մէկ քանի նշանաւոր արարքներու վրայ։

Կարելի՞ է մահը յետաձգել.—Ա.Բերիկեան Զիջակո Համալսարանին մէջ Տոքթ. Լէօպի եւ Բոֆ. Մէդիլուսի կատարած փորձերը յուսով կուտան որ օր մը կարելի պիտի ըլլայ միջոցը գտնել մարմնական մահը յետաձգելու համար։ Այս երկու գիտնականները կը յայտարարեն թէ ջիւղերուն ոյժը երկկտրական երեւոյթ մըն է։ ասկէ զատ, այդ ոյժը մինչեւ մէկ աստիճան կարելի է ըստ կամա գործածել, ջլաշին դրութեան մէջ մտցուած քիմիական նիւթերու շնորհիւ։

Ջիւղերը կը բաղկանան մածուցիկ նիւթէ մը, որուն հիւլէները երկկտրականութեան հաղորդիչ են։ Ջիւղերը երբ զրականապէս երկկտրականան, մածուցիկ նիւթերը հեղուկ վիճակի մը կը վերածուին եւ կը մնան անշարժ, բայց երբ ժխտական հոսանք մը անցնի ջիւղերուն մէջէն, վայրկեանապէս ասոնք զոնգողի երեւոյթը կ'առնեն եւ անոնց մէջէն կ'անցնի զգացողութեան հոսանք մը։ Դիւղերային պրկումներն ալ միեւնոյն օրէնքին կը հպատակին։

Արդ, երբ այս կամ այն քիմիական նիւթերը ջլային դրութեան մէջ ներմուծուին, ջիւղերու գրգռում մը յառաջ կը բերեն, անոնց հիւլէները ժխտական ելեքտրականութեամբ լեցնելով, միւս կողմէ տարբեր նիւթեր ճիւղ հակառակ կերպով կ'ազդեն։ զրական երկկտրականութեան հոսանք մը յառաջ բերելով եւ մածուցիկ նիւթերը հալեցնելէ վերջ ջիւղերը անշարժութեան կը դադարաւորեն։ Այս միեւնոյն բացատրութիւնը կրնայ մեկնիլ անըզգայացման նիւթերու (anaesthetic) ազդեցութիւնը, քանի որ միեւնոյն կերպով այդ նիւթերը զրական երկկտրականութեան հոսանք մը յառաջ կը բերեն եւ կը սպաննեն ջիւղերը։

Այս փորձը կատարողները այն համոզումը ունին թէ իրենք ամէնէն աւելի մօտեցած են բացատրելու համար այն փոփոխութիւնները, որոնք ի վերջոյ մահուան կը յանգին։ Երկու գիտնականները, սկսելով կեանքի պարզ ձեւերէն, կեանքը երկարելու կարեւոր խնդիրն ալ ձեռք առած են։ Իրենց փորձերը մէկ քանի յաջող արդիւնքներ տուած են արդէն։

ԳԱՃԱՃԻ ՄԸ ՏԵՏԱՆԱՅԻՆ ՈՅԺԸ

Նիւ-Եորքի մէջ վերջերս կառուցուած ոյժի կայանը, աշխարհի վրայ գտնուածներուն մէջ ամէնէն մեծն է։ անոր հսկայ մանրամասնութիւններէն մէկ քանին հրաշալի են պարզապէս։ Այդ եզակի շէնքը ապացոյց մըն է թէ մարդ էակը այլեւս

այսօր հասած է զարգացման այնպիսի աստիճանի մը—մեքենական ոյժերը ըստ կամա գործածելու համար—որուն հաւատալ անկարելի պիտի ըլլար տասնեւիններորդ դարու կիսին։

Թէպէտեւ ճշգրտօրէն չենք գիտեր թէ Եգիպտոսի հրաշալի բուրգերը շինողները իրենց ձեռքին մէջ կեղրոնացման ինչ մեծ ոյժ մը ունէին, բայց վստահօրէն կրնանք ըսել թէ շատ անշուշտ բան մըն էր բաղդատմամբ Նիւ-Եորքի մէջ հաստատուած ոյժի կայանին, որ հարիւր հազար ձիու ոյժ կարելի է ստանալ միակ մեքենայէ մը։

Վաթսուն եւ չորս հորիզոնական ջրախողովակի եռացուցիչներ, իւրաքանչիւրը 500,000 ձիու ոյժով, կը հայթայթեն շողին։ Մեքենական կազմութեան միւս մասերն ալ ասոր համեմատութեամբ շինուած են։ Աղիւսէ եւ պողպատէ կազմուած զլխաւոր շէնքը երկու հարիւր եւ հինգ ոտք լայնութիւն ունի, իսկ երկայնութիւնը մէկ կողմին վրայ՝ հինգ հարիւր տասներեք ոտք է, եւ միւս կողմին վրայ՝ հինգ հարիւր ութսուն եւ եօթ ոտք (եւրեք ոտքը մէկ եարտա է)։ Ոյժի կեղրոնացուցիչ կայանին մէջ գտնուած մեքենաները բաղդատելով ցարդ շինուած ռեզնուներուն ընդարձակագոյն մեքենաներուն,—Տէօչլանտ շողեւորին մեքենաները, զոր օրինակ—կը տեսնենք որ ըլլորն ալ կը զերադանցեն անոնք։

ՈՎԿԵԱՆՈՍԸ ԿԱՇԽԱՏԻ ՄԱՐԻՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Մարդուն հին երազներէն մէկն էր իր օգուտին համար աշխատցնել տհարկու ուղեւորներ, անոր հոյակապ ալիքներով եւ անդիմադրելի մակընթացութիւններով։ Այս երազը շատ գիտուններու միտքը զբաղեցուցած է, բայց Քալիֆորնիոյ Սանդա Քրուչէ քաղաքը իրականութեան փոխած է արդէն այդ խորհուրդը։ Չորս տարիէ ի վեր զօրաւոր մեքենայ մը, որ ալիքներուն շնորհիւ կը շարժի, քաղաքին մօտ, ծովեզրին վրայ կը գործէ։

Մեքենան հաստատուած է պատեխի մը վրայ, որուն շուրջը շատ խոր են ջուրերը։ Ժայռին մէջ փորուած են երկու հորի ծակեր, մին ութը եւ միւսը՝ հինգ ոտք տրամագիծով, այս հորերը իրենց ստորին մասէն փապուղիով մը իրարու միացուած են, հորիզոնական գծով մը, այնպէս որ ջուրը հորերուն մէջ կը կենայ նոյն այն մակարդակին վրայ, որ ուղեւորներունն է։

Յատկապէս շինուած ջրհաններու եւ ուրիշ մեքենաներու շնորհիւ ուղեւորներն ջուրը կը պտտակի աւազաններու մէջ, եւ վերջ ի վերջոյ կ'երթայ ջրել շրջակայ քաղաքին փողոցները։

ԳՐԻԶ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆ

ՄԵՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԶԵԿՈՅՑ

Այս ամիս մեր ի վեր ապահովագրական հրապարակը կայուն վիճակ մը ունի. հրապարակին վրայ մեծ գործառնություններ չեն ըլլար: Ապահովագրական ընկերությունները մեծ մասամբ վերանորոգումներով է որ կը զբաղին, մանաւանդ առնա՞նք որոնք գաւառները գործ չեն ընդունիր. արդէն գաւառներն ալ, ամէն մարդ իր հունձքին աշխատութեանցը հետ զբաղած է: առժամանակեայ կերպով հոն ալ հանդարտ վիճակ մը կը տեսնուի ապահովագրական տեսակէտով:

Այս ամիս խոզակներու ու ասուկեղեններու ամիսն է: Պրուսա եւ Իդլիւր շարունակ գործի վրայ են երեք կամ չորս ամիսուն ապահովագրություններ կատարելով. եւ նկատելով ապահովագրեալ գումարները, գոհութեամբ կը նշարուի թէ այս տարուան բերքը յաջող եղած է: Հըրգենները ցանցառ են ու եղածներն ալ անշնչ, որով եթէ այսպէս շարունակուի մինչեւ տարեգլուխ յուսալի է որ ընկերությունները կարեւոր շահեր ընեն, սակայն բաղձալի է որ բաթլիճանի ամիսները իրենց վերագրուած գէշ համբաւը չիրականացնեն:

Պոլսոյ ապահովագրական սէնտիքան ալ կերպով մը պատճառ կրնայ նկատուիլ գործառնությունաց առանց մեծ վնասներ թեանց կատարուելուն, վասն զի հասարակութիւնը տեսնելով որ ամէն ընկերություն միեւնոյն գինը կը պահանջէ, նախապէս ար Կամարէ մնալ հոն ուր արդէն ապահովագրուած էր:

ՀՐԴԵՀԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

307. 4.—Որ եւ իցէ ինչք ապահովագրուած չի նկատուիլ, մինչեւ որ ապահովագրին վճարուած չըլլայ:

Ինչպէս որ ամէն առեւտրական գործառնություն հիմը գրամն է, այսպէս ալ առանց գրամի ապահովագրություն չի կատարուիլ: Այս կանոնը արդէն բացատրելու ալ պէտք չի կայ թէ եւ, սակայն նկատելով որ հասարակութիւնը սա ծուռ գաղափարը ունի թէ ապահով ալ կրնայ կատարուիլ ապահովագրությունը, զայն շտկելու համար քիչ մը այս յօդուածին վրայ ծանրանալը շահեկանութենէ զուրկ չէ թէ՛ ընկերութեանց եւ թէ ապահովագրող հասարակութեան, որովհետեւ ապահովագրուող հասարակութիւնը կրնայ զոհ ըլլալ սխալ հասկացողութեանց: Այսպէս կան ընկերություններ որոնք ստացագիրը

(quittance) տրուած պահուն ապահովագրած կը նկատեն յաճախորդը. կան ուրիշներ ալ որոնք չեն նկատեր, առաջին դասակարգին կը պատկանին այն ընկերությունները որ վերոյիշեալ գիրքին մէջ կ'ըսեն, «ընկերությունը կ'ապահովագրէ կանխիկ դրամը ստացած ըլլալով» իսկ երկրորդ դասակարգին կը վերաբերին այն ընկերությունները որ բոլորը տրուած պահուն ապահովագրած կը նկատեն: Հարկ չի կայ ըսել թէ առաջինը շատ կանոնաւոր է ու մէն տեսակէտով, սակայն եկրորդը շատ յոռի կողմեր ունի զորս բացատրել կարեւոր կը համարենք:

Ընդունինք թէ յաճախորդ մը գործ ունի միջնորդի մը հետ (որ, բացառությունները յարգելով, այնչափ տեղեկութիւն ունի ապահովագրական կենսական կանոններուն վրայ որչափ յաճախորդը) եւ այս միջնորդն ալ կը գործէ երկրորդ դասակարգին պատկանող ընկերություն մը հաշույն, որ իր ստացագրին մէջ յայտարարած է թէ ապահովագրուած ջնկատուիլ ստացագրին մէջ գրուած ինքքը եթէ սոսկը չի վճարուած մինչեւ մէկ ամիս եւ վճարուած ըլլալուն իբր ապացոյց կը նկատուի բոլոր ունենալը» Արդ, ըստ վերոյիշեալին եթէ յաճախորդը վճարէ ապահովագրին միջնորդին եւ այս վերջինն ալ ընթացիկ հաշիւ կամ պարտք ունենայ ընկերություն մը, այս վերջինն ալ իր առնելիք գանձման համար յետագէ կամ ուշացնէ միջնորդին բոլոր տալը մէկ ամիս ժամանակամիջոցի մէջ եւ անցնի մի քանի օրեր եւս այս պայմանաժամէն, ու գործադրաբար ալ վեաս մը տեղի ունենայ ինչ պիտի ընէ անտեղեկ յաճախորդը. ընկերությունը իր իսկ պայմանով չպիտի ճանչնայ վեասը, յաճախորդը զայն պիտի պահանջէ, եւ անի, դատ, դատարան, ժամավաճառություն, յոգնություն եւ ի վերայ այս ամենայնի՝ ըստ պայմանին վեասն ալ չստանալ. անա մինչեւ ուր կը տանի անտեղեկ ըլլալը իր իսկ թուղթին մէջ գրուածներուն, բարեւրողաբար հրապարակին վրայ ընկերությունաց ընդհանրությունը այս կանոնով չի գործեր, ապա թէ ոչ քանի քանի կընճառություններու հանդիսատես պիտի ըլլար հրապարակը:

Մենք կը յորդորենք ի շահ հանրություն որ այն ընկերությունները, որոնք այս կանոնը ունին, վերցնեն կամ ի հեճուկս այս կանոնը ունեցող մէկ երկու ընկերությունաց պէս գործեն որ է ամենեւին quittance չյանձնել միջնորդին, այլ իրենց հաւաքչին միջոցաւ գանձեն:

Մէկ քանի ապահովագրական ընկերությունաց գործելու յոռի կերպերու

վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ սա պարագան որ յաճախորդներն ալ շատ անփութ կը գտնուին այսպիսի կենսական հարցի մը հանդէպ. որովհետեւ խեղճ միջնորդները ու հաւաքչիներն ալ քիչ մը քիչ դժուարութեանց չէ որ կը բաղխին ապահովագրին գանձելու համար, շատ յաճախորդներ գնա՛, եկո՛ւր, վաղը, միւս օր ըսելով կը ձգձգեն, պատասխանատու ձգելով գործակատարները ընկերություն հանգէպ որ՝ ուրիշ բան չի ճանչնար այլ եթէ՛ հաշուեկութիւն, պահանջելու ամբողջ ստակը, առանց նկատողութեան առնելու թէ ան ապահովներ ունի՞ր գանձելու: Եւ նոյն այս յաճախորդներն են որ հրդեհի մը պահուն անմիջապէս կը տնկուին ընկերությունաց գործակատարին դէմ, վա՛յ թէ գործակատարը մէկ երկու օր ըստ կանոնի ձեւակերպութեանց համար յետագէ վճարումը, այլ եւս կը սկսին գանգատները զանազան ասացուածներով, իսկ ամէնէն զօրաւորը, «գէշ ընկերություն է, չվճարող է», եւ այլն, առանց նկատի առնելու թէ իրենք ամիսներով անվճար ձգած են ու շատ մը դժգոհությունաց տեղի տուած միջնորդին, հաւաքչին ու գործակատարին միջեւ:

Կարծենք կրցանք բաւական բացատրել այս յօդուածին հոգին որ է «առանց ապահովագրին վճարելու ապահովագրուած չըլլար»: Յաճախորդին կը մնայ իր շահուց պաշտպանությունը համար, եթէ պէտք տեսնէ, օրինական առանձին ստացագիր մը եւս առնել գործակատարէն:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑ

Շաբաթաբերք մաղիկ իրեն սկըգրուեմք քած է անձնակութեան շուրջ դարձող վէներ բնաւ չյարուցանել:

ԾԱՂԻԿ որոշած է անկասախանի թողոյ, բոլոր այն հրահարակութիւնները, որոնք անձնակաճութեան գոյն ունին, զուրկ՝ հանրութեան օգտակար ֆնադասութեան մը հանգամանքէն, եւ որոնք արդիւնք չարակամ տրամադրութեան, կ'ուղղուին քերթիս խմբագրութեան կամ աշխատակիցներուն դէմ:

Արտոնատէր Ա. ՍԱԳԱՆԱՆ

Տպագրութիւն Սագան

Կալաքա, Գուրշուրուխ խան քիւ 7

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱԾԵԱՆ

Ա. Տ. Ա. Մ. Ն. Ա. Բ. Ո. Յ. Ժ.

Պոլիս, Պոլսէ Գաբու, Պիճ Պիճ Զեյիտին դիմաց
ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱԾԵԱՆ ամէն առաւօտ կանուխ կը զանուի
Ակրատար, Իճատիյէ, Տողրամաճը փողոց իր բնակարանը
Ամէն օր 3—11 զիմել Պոլիս, Պոլսէ Գաբու, Պիճ-Պիճ-Զեյիտին դիմաց
Կիբակի օրերը ժամադրութեամբ

Ա.ՊԱՌԻԿ Վ.Ա.ՃԱՌԻՄ

Շ.Ա.Բ.Ա.Թ.Ա.Կ.Ա.Ն.Ո.Վ.

Եթէ կ'ուզէք ամէն տեսակ դոնարե-
ղէններ ունենալ, աժան ու ճաշակաւոր,
թէ՛ արեւելեան եւ թէ՛ եւրոպական ճա-
շակով պատրաստուած, ժամացոյցներ, ար-
ծածեայ դաւազաններ եւլլէ. դիմեցէ՛ք
Պոլիս, Ոսկերչաց Շուկան, Մեծ-Փողոց,
թիւ 13:

Հարկերն 20 կանխիկ, մնացեալին հա-
մար 100ին 5 մասնաւճար: Կանխիկ գնո-
ղին համար հարկերն 5 զեղչ: Գործած-
ուած գոհարեղէնները եթէ վիստուած չեն՝
100ին 10 զեղչով ետ կ'առնուին. իսկ ա-
պառիկ գնողներէն՝ 100ին 15 զեղչով:

ՀԵԼՎԵՏԻԱ

Ա.ՊԱՆՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Հրդեհի, կեցաց եւ ծովային արկածներու դեմ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴԵՐՈՍԱՑՈՒՑԻՉԲ
Ռ. ՍԻՑ ԵՒ ԸՆԴ.
Կալէն, Պիճ-Գաբու, Պիճ-Զեյիտին, թիւ 23, 24, 25

ՅՈՎՍԵՓ ՊԱՆՊԱԼԵԱՆ

(ՄԵՂՐՈՒՆԻ)

Ա.ՏԱՄՆԱՐԱՅԺ

Մուշաֆէրիէ Հիւանդանոցին եւ
Պարսկական Վարժարանին

Բերա, Մեծ փողոց, Թագսիմ, թիւ 61
Չըբաճեան աբաւքան

Պալպալեան ամէն օր ակոսյի ամէն
տեսակ հիւանդութիւններով տառապող-
ները կ'ընդունի, իսկ Ուրաթ, Կիրակի եւ
Ներքաթի մինչեւ ժամը 5: Գիշերուան
ո եւ ժամուան կարելի է դիմել Պալ-
պալեան կ'երաշխաւորէ իր լեցուցած ու
չինձ ակոսները: Յորեկները ակոսյ
քաշել տալու համար օրոշ վարձք մը չկայ:
Քաշել տուողին կամքն կախեալ է:
Ազգացնեուն ճիշտ

ՖԵՆԻՔԱ ՕԹՐԻՇԻԷՆ

ԿԵՆԱՅ, ՀՐԴԵՂԻ, ԾՈՎՈՒ

ԿԱՅՄ. ԹԱԳ. ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՑԵԱԼ ԵՎ ԻԷՆԱ. 1880ԻՆ.

Գրասենեակ՝ Հաճօրույօ խան, թիւ 52, 53, 54, 55, 56

Լիազօր Գերկայացուցիչ՝ Գ. ՖԵՐԱՏԵԱՆ

Ֆենիքս Օթրիշիէն Ընկերութեան կինաց ապահովագրութեան օրինակ մը.
35 տարեկան մէկը որ կ'ուզէ ապահովագրուիլ Ֆենիքս Օթրիշիէն Ընկերութեան
20,000 Ֆր.ի եւ քսանեւէնից տարուան համար, տարեկան 925 80 Ֆր. պիտի վճարէ
ու պայմանաժամուն պիտի ստանայ 31,266 Ֆր. հնչուն դրամ ամբողջովին. իսկ եթէ
մեռնի զոր օրինակ, 10 տարեկան, իր ժողովագրողները անմիջապէս պիտի ստանան
21,314.62 Ֆր.: Այս ամէն գումարները ԱՆՈՒԱՆԱԿԱՆ չեն, այլ ԻՐԱԿԱՆ, եւ Ֆենիքս
Օթրիշիէն Ընկերութիւնն այս դումարներուն վճարումը կ'երաշխաւորէ իր բոլորով:

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԵՒ Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԹԵՅԻ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Պոլիս, Պոլսէ Գաբու

Ճեպայ պէյ խանին կից, թիւ 10

ԱՂՆԻԻ ԹԵՅԵՐ

ԱՃԱՆ ԹԵՅԵՐ

ԹԵՅԻ ԸՆՏԻ ԽՈՍՈՒՐԳՆԵՐ

ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ-ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԹԵՅԻ ԽՈՍՈՒՐԳՆԵՐ

ԱՆՄԵՐՏԵԼԻ

ՏԵՍԱԿՈՎ ԵՒ ԳԻՆՈՎ

Գաւառներէ կ'ընդունուին ամէն քանա-
կութեամբ յանձնարարութիւններ եւ կը
կատարուին ամենայն ճշգրտապահութեամբ

ՈՒԵՍԴԵՐՆ

ՀՐԴԵՂԻ ԴԵՄ

Ա. Ն. Գ. Լ. Ա. Կ. Ա. Ն.

Ա.ՊԱՆՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

ՀԱՐԿ ԵԱԼ. 1851ԻՆ.

Հարստացած Բնակարան Բաժնէր Ա. Ո. 6000000
Պարտաւորութիւն Բաժնէր » » 1250000
Վճարեալ Բաժնէր » » 410000

Հրապարակեալ ծառօք Ձրաքան. եւ Գերմ. քն-
կերութեանց դրամագլուխը 100,000ԵԱՆ աւելի չէ

Ուեզքըն Ընկ. Կ. հրդեհի զէմ ամէն կար-
գի գործեր կ'ապահովագրէ. վնասները
անհաւան լիցայ եւ անմիջապէս կը հատու-
ցանէ:

Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ

Գ.ԱՌԱՆՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

Պոլիս, Սալթան Համաթ, Պալատէ օղլա խան թիւ 43

Տեղացայ եւ ծանօթ Բաժնէր. եւ Գերմ. Ընկերութեանց
պարտաւորութիւն Բաժնէր Բաժնէր Բաժնէր Բաժնէր
100%ԵԱՆ աւելի չէ, Բաժնէր Բաժնէր Բաժնէր Բաժնէր
Բաժնէր Բաժնէր Բաժնէր Բաժնէր Բաժնէր Բաժնէր

Ա.ՊԱՌԻԿ ՄԻՆ ԳԻՆՈՎ

Ա.ՊԱՌԻԿ ՄԻՆ ԳԻՆՈՎ

ՀԱՅ ՍՆՏՈՒԿՅԻ ՄԱՔՍՈՒՑ ԿԸԼԸՃՃԵԱՆ

Եսկի-Զապրիէ

Ճամբորդներու համար 50% զեղչ

Ամուսիններու համար 10% զեղչ

Աղջիկներու համար 50% զեղչ

Զորս անգամ կարգուողներուն

Զ. Ր. Ի.

ԹիճԸ ամէնէն առողջապահիկ ըմպելին է
ԹիճԸ ամէնէն աժան ըմպելին է
ԹիճԸ ամէնէն աննդարար ըմպելին է
ԹիճԸ է որ կը զիւրացնէ մարտողութիւնը

Ա. ԱԼԵՄԵԱՆ

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԹԵՅԻ

Թափմիզ փողոց, թիւ 49

Ա. ԱԼԵՄԵԱՆ Թեյի մեծ վաճառատուն
ունի ամէն տեսակ հոտաւէտ ու համեղ
ազնիւ տեսակէ թեյեր, շատ աժան զինե-
րով: Գաւառներէ կ'ընդունուին ա. էն տե-
սակ յանձնարարութիւններ եւ կը դոր-
ծագրուին կատարեալ ճշգրտապահութեամբ
եւ ուղղութեամբ:

ԱՏԱՄՆԱՐՈՒԹԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԹԵՐԲ ՄՕՐԻՍ ՖԱՐԱՃԻ

Հալաթիա, Մերքեպանի փողոց, Ճեպալ խան, 3
ԿԱՆԻՍԻԿ ՎՃԱՐՈՒՄՈՎ
Թուրքիոյ ամէն կողմերը կը զրկուին
ապրանքներ

Պ Ա Լ Ք Ա Ն

ԱՌԱՆՁՆԱՅՆՈՐՀԵԱԼ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՍՈՖԻԱ
Դրամագլուխ, պահեստ եւ երաշխաւորութեան գումար 7,500,000 ֆրանք

Դրամատունը Ընկերութեան՝ Պուլկար Աղզ. Դրամատուն՝ Սօֆիա, Անգլիա-աւստրիական Դրամատուն՝ Լոնտոն,
Տոյչէ Պանք՝ Պերլին, Օսմ. Կայս. Դրամատուն՝ Բարիզ, Բրէտի Լիոնէ՝ Կ. Պոլիս
Գործակալութիւն՝ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ Ընդհ. Եւրոպայացոցից Թուրքիոյ ԱՐՇԱԿ ՌԻՆՃԵԱՆ
Գոտանդնուպոլիս, Ղալաթիա, Պանք Օթոմանիւն դէմ, Թաւթապոլս խան

ՏԱՍԸ ՂՐՇ. ՄԻԱՅՆ վնարեղով կարելի է ստորեւ եղած շրջանակներէն
մեկուն մէջ գետեղել ծանոշող մը **ԶՈՐՍ ԱՆԳԱՄ:**

ՍԱԼԱՄԱՆՏԸՐ

Հ Ո Ւ Ա Ն Տ Ա Կ Ա Ն
Առաջնակարգ ապահովագրական Ընկերութիւն
Ընդդէմ հրդեհի
Հիմնեալ յԱմսդեհամբ

Դրամագլուխ
Փր. 7,500,000
Ընդհ. Գործակալ Պոլսոյ
H. J. W. Huber Jr

Գոնամանողիւ խան քիւ 10
1—52

«ՍՈՒՐՃԱՆԳԱԿ»
40 ՓԱՐԱ 40 ՓԱՐԱ
ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ

ԱՄԷՆ ԱՌԱՒՈՏ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ
ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿԷ քաղաքական, աղէ, զրական, առեւտրական յողուածներ, տեսութիւններ, քրոնիկներ, թղթակցութիւններ եւ օրուան ամենէն քարմ լուրերը, ներքին, Արտաքին, Հեռագիրներ եւ Տնօրէն ՏԻԳՐԱՆ ձԻՎԷԼԷԿԵԱՆ 20, Պապր Այի Ճատտէսի, Կ. Պոլիս

ԼԱ ՍԷԼԵՐԻԴԷ
Ապահովագրական Ընկերութիւն
Ապակեղինաց եւ հայելինքու կտորելուն դիմ
Ընդհ. Գործակալ Թաւթապոլս **ԱՐՇԱԿ ՌԻՆՃԵԱՆ**
Ղալաթիա, Օսմ. Պանքայի մէջ
Թահրապոլս խան 19—52

ՏՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
Ի Տ Ա Լ Ա Կ Ա Ն Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ի Ն
Դրամագլուխ 2,000,000 Խալ լիւա
Ընդհ. Գործակալ ԼԵՒՈՆ ԱՍԱՏՈՒՐ
Կալաթա, Ճեմիտ խան
(8) 1—52

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱԻ
ԱՆԳԼԵՐԵՆԷ-ՀԱՅԵՐԵՆ
ԳՐԱՄԱՆԻ ԲԱՌԱՐԱՆԸ
Որ կը լրացնէ կարեւոր պէտք մը ուսանողներուն, ճամբորդներուն եւ առեւտրական գործերով զբաղողներուն համար:
Գին 8 Ղրշ:
Կը գտնուի բոլոր գրաւաճառներուն քով:
Կեդրոնատեղին է Սաֆաեան Տպարան
Մեծաքանակ գնողներու գեղջ:

Հաբուական վաճառատուն
Ք. ՆԱՔԱՄՈՒՐԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Բերա, Մեծ Փողոց քիւ 186
Մեծ Լիֆթասիօն մեքանիզմաց եւ քամակեղինաց
9/22 յունիսն մինչեւ 2/15 օգոստոս
(3) 2—4

ՏԻ ԼՈՒԻ ԵՌԻՆԵՐՆ ԷՆՏ ՔՐԱՌԻՆ
(The Law Union & Crown)

ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԸՆԿ.
Հրդեհի, Կեանքի եւ Արկածի դէմ
Հիմնուած 1835ին Լոնտոնի մէջ

Դրամագլուխ 1,500,000 Ա. Ո.
Պահեստի դրամ 4,800,000 " "
Ընդհ. Եւրոպայացոցից Թուրքիոյ
Ridley, Rowell & Co
Կալաթա, Բեօլեօղլու խան քիւ 9—10
(2) 2—52

Ն Ո Ր Ա Գ Ո Յ Ն
ԵՒ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾԵԱԼ
Փարիզեան գեղեցիկ տպագրութեամբ
հրատարակուած

ՄԵԾ ԲԱՌԱՐԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ-ՀԱՅԵՐԷՆ
Գ. ՆԱՐ-ՊԷՅԻ
Գին 2 հատորին միասին դահկ. 120
Վաճառման կեդրոնատեղին է
ԲԻԻԶԱՆԴԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
Ղալաթիա, Սեզրոս խան քիւ 5
1—4

ԳԱՂՏՆԻՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍ ՄՈԴՈՒԹԵԱՆ
Հեղինակը
Յովհ. Գասպրեան եւ Յովհ. Գազանեան
Վաճառման կեդրոնատեղիններն են.—
Վ. Մարգարեան գրատուն, Կ. Պոլիս, Մէր-
ճան: Խաչիկ Թաշճեան գրատուն Եւ զոկիա:
Գին 15 ղրուշ. 3—4

Ս Ր Մ Ո Ն Թ Է Լ Ե Ա Ն
Առաջնակարգ Դերձակ
Արանց համար հափու վրայ ամէն տեսակ
Չգետներու
Դիւրամատչելի գիներ եւ պայմաններ
Պոլիս, Հաճօղլու խան քիւ 45 3—8

ԲԱՌՆԱՍ
Հ Ո Ւ Ս Ա Ն Կ Ա Ր Չ Ա Տ Ո Ւ Ն
Բերա, Մեծ Փողոց Հանօղլու Բաւաժին մօտ, 288
Այն Դեմալ եւ այն Դեմալ Լաւանդներ
ՍԱՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Փոքր Լաւանդներու Դեմալ Դեմալ հանելու
Դուռնաւոր լուսանկարներ
Կ'ընդունին եւ Լեւ Դեմալ Լաւանդներ
ԱՄԱԹԵՅՈՒՆՈՒ ՂՈՒՄԱՐ ՏԷՎԼՈՐԵԱՆ ԵՒ ԴՈՒՄԱ
Այլատու թիւնք կը կատարուին տանց մէջ
12 քապինէ լուսանկարներ չինել տուող
իրաւունք ունի 50X60 մեծութեամբ իր
մէկ լուսանկարը ստանալու
(4) 2—52

Ֆ. ՎԻԼՀԵԼՍ ՎԻՆԲԼԵՐ
(F. Wilh. Winkler)
ՓՈՐԱԳՐԻՉ
Հաստատեալ 1886ին
Բերա, Մեծ Փողոց. Թեքքե, քիւ 544
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՓՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
մետաղներու, իրոսկրի եւ այլնի վրայ
Պատրաստուիլ գունաւոր պիտակներու (նախքա)
Քառուկէ կնիքներու պատրաստուիլ
Կապարիկներու ձուլարան կնքիւ համար
Դաւառներէ կ'ընդունուին յանձնարարութիւններ
Յ. Վիլհ. Վինքլեր միակ ներկայացուցիչն է
«ԱՂԼԷՐ» գրի մեքենային
(5) 2—13